

Nr 201.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bekämpande av arbetslösheten; given Stockholms slott den 20 mars 1931.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam Larsson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson anför:

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 8, har Kungl. Maj:t på min hemställdan föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlåtas i ämnet, till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1931/1932 beräkna ett extra reservationsanslag av 7,000,000 kronor.

Jag anhåller nu att få till närmare behandling upptaga denna fråga.

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 1 saml. 177 häft. (Nr 201.)

1

Tidigare an-
slag m. m.

Inledningsvis torde jag därvid få redogöra för de under senare år anvisade anslagen för arbetslöshetens bekämpande och vissa i samband därmed stående frågor.

För år 1921 anvisade 1920 års riksdag ett förslagsanslag, högst, å 1,000,000 kronor för bekämpande av arbetslösheten (riksdagens skrivelse nr 410). Vidare anvisade 1921 års riksdag för samma år till bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd på tilläggsstat dels enligt skrivelse nr 177 ett förslagsanslag, högst, å 11,000,000 kronor — varav en summa av 500,000 kronor beräknades till bestridande av särskilda åtgärder för lindrande av nöd, som i följd av arbetslöshet drabbat personer, vilka icke enligt då gällande författning voro kvalificerade att erhålla arbetslöshetsunderstöd — dels ock enligt skrivelse nr 350 ett reservationsanslag av 23,500,000 kronor. De genom allmänna arbetslöshetsanslag för år 1921 av riksdagen anvisade medlen utgjorde alltså sammanlagt 35,500,000 kronor. I det närmaste hela detta belopp togs under samma år jämlikt Kungl. Maj:ts särskilda beslut i anspråk dels för nödhjälpsarbeten, dels för särskilda ändamål. Vad beträffar dessa särskilda ändamål torde jag här få erinra, att bland dem även ingick hjälp till utförandet av vissa vägföretag i fria marknaden. Genom beslut den 2 september 1921 ställde nämligen Kungl. Maj:t till statens arbetslöshetskommissions förfogande från förenämnda reservationsanslag å 23,500,000 kronor ett belopp av högst 1,000,000 kronor, att mot redovisningsskyldighet användas dels till förskotterande, mot av kommissionen godkänd säkerhet, av erforderliga medel för utförande av med statsmedel understödda väganläggningar och vägförbättringar m. m., dels ock till gäldande av belopp, varmed den för dylikt vägföretag beräknade kostnaden kunde komma att överskridas.

Dessutom anvisade 1921 års riksdag under titel »Utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» på tilläggsstat för år 1921 ett reservationsanslag av 9,000,000 kronor, att utgå av lånemedel och att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för sådana arbeten vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka kunde påkallas för bekämpande av arbetslösheten (riksdagens skrivelse nr 339 B).

För år 1922 anvisade 1921 års riksdag ett förslagsanslag, högst, å 3,000,000 kronor, till bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd. För sistnämnda ändamål beräknades 500,000 kronor (riksdagens skrivelse nr 350). Vidare beviljades av 1922 års riksdag på tilläggsstat för samma år för bekämpande av arbetslösheten reservationsanslag till sammanlagt belopp av 85,000,000 kronor, därav ett belopp av 10,000,000 kronor finge användas till statsbeställningar och kristidsarbeten genom kommunikationsverken och ett belopp av 5,000,000 kronor för beställningar genom andra ämbetsverk (riksdagens skrivelse nr 291).

Dessutom medgav 1922 års riksdag, att då ännu odisponerade delar av de till uppförande av bostadshus för tjänstemän vid postverket, telegrafverket samt statens järnvägar och vattenfallsverk å riksstaten för år 1921 och å tilläggsstaten för år 1920 anvisade reservationsanslag om tillhoppa 17,500,000 kronor finge — med undantag av ett belopp av högst 820,000 kronor, som beräknades

åtgå för vissa särskilda ändamål — enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för sådana arbeten för telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks räkning, vilka kunde påkallas för bekämpande av arbetslösheten. Ytterligare anvisade 1922 års riksdag för sistnämnda ändamål på tilläggsstat för år 1922 under titel »Utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor att utgå av lånemedel (riksdagens skrivelse nr 99).

För tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisade 1922 års riksdag ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor (riksdagens skrivelse nr 291).

Med hänsyn till befintliga reservationer å tidigare anvisade anslag till arbetslöshetens bekämpande äskades icke något allmänt arbetslöshetsanslag för *budgetåret 1923/1924*.

Däremot anvisade 1923 års riksdag, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning i ämnet, för sådana arbeten för telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks räkning, vilka kunde påkallas av arbetslösheten, för sistnämnda budgetperiod ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor att utgå av lånemedel (riksdagens skrivelse nr 295).

Vidare må i detta sammanhang nämnas, att 1923 års riksdag, efter Kungl. Maj:ts förslag, medgav, att för vidtagande av åtgärder till lindrande av nöden bland vissa arbetslösa järnbruksarbetare finge av femte huvudtitelns allmänna besparingsfond tagas i anspråk ett belopp av förslagsvis 70,000 kronor.

Ej heller för *budgetåret 1924/1925* begärde Kungl. Maj:t något allmänt arbetslöshetsanslag. Vid 1924 års riksdag motionsvis väckta förslag om anvisande av ytterligare anslag till arbetslöshetens bekämpande lämnades av riksdagen utan bifall.

Av sistnämnda års riksdag meddelades i stället, på Kungl. Maj:ts förslag, vissa beslut, enligt vilka tidigare för arbetslöshetens bekämpande beviljade anslag skulle få tagas i anspråk för andra ändamål.

Sälunda medgav riksdagen, enligt två särskilda beslut, att de av 1922 års riksdag för bekämpande av arbetslösheten beviljade reservationsanslagen finge intill ett belopp av 1,750,000 kronor användas till färdigställande av vissa utav Norrlands statsarbeten påbörjade arbetsföretag, vilka på grund av arbetslöshetens nedgång icke fullbordats, och intill ett belopp av 1,350,000 kronor för färdigställande av vissa utav Södra Sveriges statsarbeten påbörjade, men av nyssnämnda anledning icke fullbordade företag (riksdagens skrivelser nr 128 och 294).

Vidare medgav 1924 års riksdag, att ej förbrukade delar av de av riksdagen anvisade anslagen till arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten samt till statsbeställningar och kristidsarbeten genom nämnda verk finge, efter beslut i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t, användas för färdigställande av sådana arbetsföretag vid samma verk, som igångsatts med anlitan av sistberörda anslag men sedermera vid nödhjälpsarbetenas avveckling icke hunnit fullbordas (riksdagens skrivelse nr 330).

I detta sammanhang må emellertid å andra sidan erinras, att Kungl. Maj:t genom beslut den 4 april 1924 medgav, att vad som av medel, förskotterade jämlikt Kungl. Maj:ts förberörda beslut den 2 september 1921 för utförande av med statsmedel understödda väganläggningar och vägförbättringar m. m., återbetalats eller kunde komma att återbetalas, finge av statens arbetslöshetskommission användas till fullföljande av den verksamhet, som av kommissionen i övrigt bedreves i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade beslut.

Med hänsyn till alltjämt förefintlig behållning å 1922 års reservationsanslag för bekämpande av arbetslösheten begärde Kungl. Maj:t icke något anslag till ändamålet för *budgetåret 1925/1926*. Motionsvis väckt förslag om sådant anslag avslogs av 1925 års riksdag.

För ettvarvt av de därefter närmast följande budgetåren beviljades i enlighet med Kungl. Maj:ts i särskilda propositioner framställda förslag extra reservationsanslag till bekämpande av arbetslösheten, nämligen för

budgetåret 1926/1927 av 1926 års riksdag ett anslag å 8,000,000 kronor (riksdagens skrivelse nr 344),

budgetåret 1927/1928 av 1927 års riksdag ett anslag å 5,000,000 kronor (riksdagens skrivelse nr 270),

budgetåret 1928/1929 av 1928 års riksdag ett anslag å 3,000,000 kronor (riksdagens skrivelse nr 370), samt

budgetåret 1929/1930 av 1929 års riksdag ett anslag å 2,800,000 kronor (riksdagens skrivelse nr 272). Därjämte skulle av behållningen å anslagen till färdigställande av vissa statsarbeten ett belopp av 500,000 kronor tagas i anspråk.

I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 9) anmäldes en av statens arbetslöshetskommission i skrivelse den 29 november 1929 gjord framställning om anvisande av anslag för *budgetåret 1930/1931* till bekämpande av arbetslösheten. Enligt en i denna skrivelse framlagd beräkning skulle av då redan anvisade medel ett belopp av omkring 2,885,000 kronor kunna förväntas bliva disponibelt för verksamheten under sistnämnda budgetår. Beträffande frågan om erforderliga medel för samma budgetår uttalade kommissionen i skrivelsen bland annat, att vissa tecken tydde på, att den då rådande högkonjunkturen kunde komma att mattas. Kommissionen vågade därför icke räkna med minskade kostnader för den statliga verksamheten till arbetslöshetens bekämpande utan utgick från att dess verksamhet under budgetåret 1930/1931 skulle draga minst lika stor kostnad som den, vilken beräknats för budgetperioden 1929/1930, eller 3,655,000 kronor. I enlighet härmed skulle för budgetåret 1930/1931 behöva anvisas omkring 800,000 kronor. Emellertid borde enligt kommissionen anslaget för samma budgetår icke begränsas till sistnämnda belopp. I likhet med tidigare år förelåge nämligen behov av att disponera viss medelsreserv samt rörelsekapital. Som anledning till detta behov hänvisade kommissionen i första hand till den osäkerhet, som alltid måste vidlåda ett bedömande av arbetsmarknadens framtida gestaltning. Vidare hade kommissionen vid beräkningen av de löpande kostnaderna utgått från att de bidrag, som skulle inflyta från vissa kommissionens uppdragsgivare för nödhjälpsarbe-

tens utförande, komme att bliva i stort sett oförändrade; någon säkerhet förelåge dock icke därför. Slutligen vore kommissionens verksamhet av sådan natur, att ett visst rörelsekapital krävdes för att tagas i anspråk för inventarier, utestående fordringar m. m. Det på dessa grunder till medelsreserv samt rörelsekapital erforderliga beloppet borde, enligt vad erfarenheten gäve vid handen, vid hjälpverksamhetens dåvarande omfattning icke understiga 1,500,000 kronor. Sammanlagt skulle alltså för budgetåret 1930/1931 erfordras ytterligare medel till belopp av (800,000 + 1,500,000) 2,300,000 kronor.

I anslutning till vad kommissionen sålunda uttalat rörande anslagsbehovet för innevarande budgetår anförde min företrädare i ämbetet i förra årets statsverksproposition bland annat, att han — utan att ännu hava kunnat taga definitiv ståndpunkt till frågan — på i huvudsak vissa närmare angivna grunder ansett viss minskning av det av arbetslöshetskommissionen föreslagna beloppet möjlig, nämligen från 2,300,000 kronor till 2,000,000 kronor. Departementschefen räknade därvid ändock med att medel kunde komma att erfordras från anslaget för särskilda åtgärder i anledning av arbetslösheten på Seskarö i Norrbottens län. I enlighet med vad departementschefen sålunda förordat beräknades också i riksstatsförslaget ett anslag å sistnämnda belopp till bekämpande av arbetslösheten för innevarande budgetår.

Statens arbetslöshetskommission inkom sedermera i skrivelse den 7 mars 1930 med en del kompletterande uppgifter. Enligt denna skrivelse hade kommissionen vidtagit vissa jämkningar i beräkningarna av medelsbehovet. Med hänsyn till ytterligare vunnen erfarenhet rörande kostnaderna för det då löpande budgetåret beräknade kommissionen nu sina utgifter för innevarande budgetår till 3,937,000 kronor. Härtill komme utgifter för arbetslöshetsutredningen, beräknade till 30,000 kronor, samt medelsreserv 1,500,000 kronor. Medelsbehovet skulle alltså sammanlagt utgöra 5,467,000 kronor. Å andra sidan räknade emellertid kommissionen med att vid ingången av detta budgetår av redan tidigare beviljade anslag ett belopp av i runt tal 3,187,000 kronor skulle finnas tillgängligt för arbetslöshetens bekämpande. Kommissionens föregående beräkning hade, såsom förut nämnts, utmynnat i att 2,885,000 kronor skulle kunna balanseras över till innevarande budgetår. Att detta belopp kunnat sålunda höjas berodde i första hand därpå, att — med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 14 februari 1930 — vissa belopp, tillhopa 174,000 kronor, överförts från färdigställningsanslagen för av Södra Sveriges statsarbeten och Norrlands statsarbeten ofullbordade arbeten och från anslag, som anvisats till statsbeställningar från industrin, men även därpå att vissa fordringar, som förut icke varit till beloppet kända, kunnat uppföras som tillgångar. I nyanvisning skulle därför erfordras (5,467,000—3,187,000) 2,280,000 kronor. Kommissionen förklarade sig anse, att ovissheten rörande framtiden knappast syntes medgiva, att en så extraordinär utgift som de eventuella kostnaderna för avveckling av arbetslösheten på Seskarö inrymdes i den av kommissionen beräknade medelsåtgången. Kommissionen hemställde, att ett belopp av 2,300,000 kronor måtte beviljas för bestridande av kostnaderna för den statliga hjälpverksamheten för de arbetslösa under budgetåret 1930/1931.

Definitivt förslag angående anslag för innevarande budgetår till bekämpan-

de av arbetslösheten framlades härefter i propositionen nr 255 till förra årets riksdag. Efter redogörelse för bland annat vad arbetslöshetskommissionen anfört i skrivelserna den 29 november 1929 och den 7 mars 1930 påpekade föredragande departementschefen därvid ökningen för innevarande budgetår av sådana anslag och bidrag, som kunde beräknas utgå till arbetslöner till grovarbetare och alltså förväntas medföra ökade arbetstillfällen i fria marknaden för dylika arbetare. Vidare framhöll departementschefen, att med den begränsade omfattning, som arbetslöshetskommissionens verksamhet dåmera erhållit, det knappast syntes behöfligt att räkna med så stor medelsreserv som arbetslöshetskommissionen förutsatt eller 1.5 miljoner kronor. Av denna summa vore ett belopp av ungefär 700,000 kronor avsett att tagas i anspråk för inventarier, utestående fordringar m. m. ävensom för att tjäna som reserv för det fall att påräknade bidrag från vissa kommissionens uppdragsgivare komme att nedgå. Återstoden av medelsreserven vore avsedd att motsvara det belopp, som erfordrades för kommissionens löpande kostnader. I fråga om dessa slag av behov syntes gälla, att en minskning borde kunna ske i förhållande till nedgången i verksamhetens omfattning. Därest mot all förmodan en sådan reducerad medelsreserv skulle befinnas otillräcklig, syntes utvägar icke saknas att täcka ett därav påkallat tillfälligt behov av likvida tillgångar. Departementschefen ansåg därför — och jämväl av andra skäl — anledning icke finnas till ändring i den preliminära anslagsberäkningen i statsverkspropositionen.

Vad angår arbetslösheten å Seskarö föreslog departementschefen, att åtgärder för avveckling av densamma skulle vidtagas enligt vissa i propositionen närmare angivna grunder. Kostnaderna för avvecklingens genomförande kunde — i vad de belöpte på innevarande budgetår — beräknas till omkring 120,000 kronor. Sistnämnda belopp syntes kunna rymmas inom den anslagsram, som beräknats i statsverkspropositionen.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att *dels* till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000,000 kronor, *dels ock* medgiva, att av nämnda anslag finge bestridas utgifter för avveckling enligt av departementschefen förordade grunder av arbetslösheten å Seskarö.

I anledning av propositionen och i ämnet väckta motioner anmälde sedermera riksdagen i skrivelse den 11 juni 1930, nr 392, att riksdagen till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1930/1931 anvisat ett extra reservationsanslag av 2,500,000 kronor, samt att riksdagen medgivit, att Kungl. Maj:t finge — under beaktande av de synpunkter riksdagen i skrivelsen anfört — av arbetslöshetsanslag för nämnda budgetår bestrida utgifter för inköp av Sandviks sågverk å Seskarö med tillhörig mark, byggnader och inventarier ävensom för nödiga kompletteringsarbeten för en årstillverkning av 9,000 standards till ett sammanlagt belopp av högst 300,000 kronor. Därjämte anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa skyndsamt utredning huruvida och under vilka villkor ett reservationsanslag kunde bära beviljas för att efter Kungl. Maj:ts beprövande tagas i anspråk vid tillfällena av ökad arbetslöshet av mera betydande omfattning.

I fråga om medelsbehovet anförde riksdagen i nyssnämnda skrivelse närmare följande.

Riksdagen ville framhålla att, även om man kunde säga, att enligt senast tillgängliga siffror ställningen på arbetsmarknaden i vårt land förbättrats vid jämförelse med närmast föregående år, de allmänna konjunkturerna dock visade tecken till en begynnande avmattning, vilket syntes riksdagen motivera en höjning av det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet. Riksdagen hade med hänsyn härtill bestämt anslaget till 2,500,000 kronor. Riksdagen ville därjämte erinra om de år för år ständigt stigande belopp, riksdagen anvisat till väganläggningar, vägförbättringar och vägunderhåll, vilka tillsammans med vägskattemedel enbart för budgetåret 1930/1931 belöpte sig till över 80 miljoner kronor, samt att riksdagen i anledning av framställningar från Kungl. Maj:t till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk samt till skogsutdikning anvisat anslag å tillhoppa 1,800,000 kronor.

Vad angår den av riksdagen ifrågasatta utredningen yttrades i samma skrivelse följande.

Motionsvis hade inom riksdagen väckts förslag, avseende beträdande av nya vägar, innan de många och invecklade spørsmål, som sammanhängde med frågan om de lämpligaste metoderna för mildrandet av arbetslöshetens följder, hunnit att utredas.

Såsom av ett av arbetslöshetskommissionen i ärendet avgivet yttrande framginge, hade kommissionen ansett det icke välbetänkt, att staten, innan dessa utredningar avslutats eller eljest tvingande skäl anförts för en ändring av nuvarande ordning, skulle kasta över ända det provisoriska system, som dock uppbyggt med ledning av gjorda erfarenheter under en mer än tioårig verksamhet, för att i stället övergå till ett alldeles nytt och fullständigt oprövat system. Denna uppfattning syntes, åtminstone i viss utsträckning, icke kunna fränkännas giltighet. I enlighet härmed funne riksdagen motiverat, att ett anslag till arbetslöshetens bekämpande genom arbetslöshetskommissionen jämväl denna gång beviljades enligt oförändrade grunder.

Emellertid syntes skäl kunna anföras för att motionerna skulle föranleda viss utredning. Det skulle kunna tänkas, att ett reservationsanslag till vissa allmänna arbeten ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande, att tagas i anspråk i den mån påtaglig arbetslöshet, antingen generellt eller, t. ex. på grund av industriella sammanbrott, mera lokalt uppstode; ett sådant anslag skulle kunna vara av betydande värde vid arbetslöshetsfrågornas handläggning. Härigenom komme, åtminstone till viss del, de offentliga arbetena att kunna mer smidigt anpassas efter konjunkturerna, så att en större anpart av dessa arbeten igångsattes under depressionsperioder än eljest bleve fallet. Utredningen borde sålunda omfatta frågan, huruvida och på vilket sätt en anordning med ett reservationsanslag till utförandet av därför lämpade arbeten borde vidtagas. Utredningen borde bedrivas skyndsammast möjligt, och resultatet därav borde föreläggas riksdagen.

Av det av 1930 års riksdag sålunda beviljade anslaget till arbetslöshetens bekämpande anvisades på jordbruksdepartementets föredragning *dels* jämlikt beslut den 26 september 1930 sammanlagt 112,000 kronor för inköp för kronans räkning av Sandviks sågverk m. m., *dels ock* jämlikt beslut den 31 oktober 1930 188,000 kronor för igångsättande av driften vid nämnda sågverk.

Som bekant har det numera blivit uppenbart, att de av 1930 års riksdag anvisade medlen till arbetslöshetens bekämpande icke komma att bli till-

räckliga för sitt ändamål. I anledning härav har också Kungl. Maj:t redan vidtagit åtgärd för förstärkning av innevarande budgetårs arbetslöshetsanslag.

I sistberörda hänseende anhåller jag att här få erinra, att arbetslöshetskommissionen i skrivelse den 2 mars 1931 gjorde framställning om anvisande av ytterligare medel till bekämpande av arbetslösheten under detta budgetår. Kommissionen räknade därvid med att kostnaderna från och med februari månad och till och med budgetårets utgång skulle uppgå till i runt tal 5,200,000 kronor. Då de likvida medel av arbetslöshetsanslaget, som efter utgången av januari månad detta år varit disponibla, hade uppgått till 1,969,157 kronor, skulle således brist uppkomma med omkring (5,200,000 — 1,970,000) 3,230,000 kronor. I sistnämnda belopp inginge emellertid icke, framhöll kommissionen, någon medelsreserv. Ej heller hade beräknats några särskilda belopp för utlämnande av ytterligare lån ur kommissionens s. k. väglånefond. Arbetslöshetskommissionen föreslog nu beträffande medelsreserv, att i densamma icke, såsom hittills, skulle inräknas det bundna rörelsekapitalet, d. v. s. inventarier och utestående fordringar. En sådan omläggning syntes för närvarande, anförde kommissionen, så mycket mera befogad, som de utestående och numera praktiskt taget helt indrivna fordringar till betydande belopp, som kommissionen år 1924 övertagit från Södra Sveriges och Norrlands statsarbeten, under en följd av år de facto tjänat som en medelsreserv. En beräkning av det för närvarande bundna rörelsekapitalet hade ådagalagt, att detta den 31 januari 1931 kunde uppskattas till i det närmaste 1 miljon kronor. Vad angår den s. k. väglånefonden anförde kommissionen att, därest det — såsom troligt vore — komme att visa sig nödvändigt att öka lånen ur denna fond, medlen härtill måste tagas ur den såsom medelsreserv beräknade summan. Det syntes för övrigt — anförde kommissionen vidare i detta sammanhang — kunna ifrågasättas, huruvida icke framdeles det belopp å 1 miljon kronor, som enligt Kungl. Maj:ts brev den 2 september 1921 anvisats för detta ändamål, borde avdelas från disponibla medel. Frågan syntes dock lämpligen kunna stå öppen tills vidare, enär kommissionen hade för avsikt att, i samband med framläggande av nya beräkningar över kostnaderna för det kommande budgetåret, närmare utveckla de synpunkter, kommissionen ansåge böra läggas på detta spörsmål. Under åberopande av det anförda uttalade kommissionen, att en medelsreserv på 1,500,000 kronor måste betraktas som oundgänglig för verksamhetens fullföljande.

Enligt arbetslöshetskommissionen skulle alltså ett belopp av (3,230,000 + 1,500,000) 4,730,000 kronor, av kommissionen avrundat till 4,750,000 kronor, erfordras för innevarande budgetår utöver å arbetslöshetsanslaget den 1 februari 1931 kvarstående medel. Kommissionen gjorde också hemställan om anvisande av sistnämnda belopp.

Vid anmälan i statsrådet den 6 mars 1931 av arbetslöshetskommissionens nyssberörda framställning anförde jag bland annat, att jag icke hade något att erinra mot kommissionens beräkning av utgifterna för den återstående delen av innevarande budgetår. Beträffande omläggning av metoden för beräkning av

den s. k. medelsreserven fann jag emellertid, i olikhet mot kommissionen, att tillfället icke då, när det gällde att bereda fyllnad i ett anslag för det löpande budgetåret, vore lämpligt att göra några principiella förändringar i vad hittills tillämpats. Med ståndpunktstagandet till denna fråga syntes mig utan olägenhet kunna anstå, till dess jag framlade förslag rörande anslag till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår. Det syntes mig med denna utgångspunkt möjligt att vidtaga viss reduktion av det begärda beloppet. Utgifterna hade under tiden $\frac{1}{2}$ — $\frac{30}{6}$ 1931, såsom framgår av det förut anförda, uppskattats till omkring 5,200,000 kronor. Med tillägg av medelsreserv å 1,500,000 kronor, beräknad på hittills vanligt sätt, skulle alltså det behövliga beloppet sammanlagt uppgå till 6,700,000 kronor. Häremot svarade på inkomstsidan dels den 1 februari 1931 tillgängliga likvida medel, uppgående till omkring 1,970,000 kronor, dels ock bundet rörelsekapital till belopp av sammanlagt i det närmaste 1,000,000 kronor. Skillnaden utgjorde alltså 3,730,000 kronor. Visserligen, anförde jag vidare, syntes försiktigheten bjuda att med hänsyn till verksamhetens redan skedda och ytterligare emotsedda utökning göra visst tillägg till sistnämnda belopp. Även med beaktande härav syntes emellertid medelsbehovet icke behöva beräknas högre än till 4,000,000 kronor. Jag förordade därför, att riksdagens medgivande måtte inhämtas till att anslaget för det löpande budgetåret till bekämpande av arbetslösheten finge utökas med sistnämnda belopp.

I överensstämmelse härmed föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 167 till innevarande års riksdag riksdagen att medgiva, att för förstärkning av det för budgetåret 1930/1931 anvisade extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten finge till nämnda anslag från det för samma budgetår anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter överföras ett belopp av 4,000,000 kronor.

Därest detta förslag vinner riksdagens bifall, har alltså till bekämpande av arbetslösheten för innevarande budgetår anvisats tillhoppa 6.5 miljoner kronor, vartill kommer behållningen från tidigare budgetår, nära 3 miljoner kronor.

Gällande författningsbestämmelser angående statsbidrag till arbetslöshets-
hjälp äro sammanfattade i en kungörelse av den 7 juli 1922 (nr 419), som länder till efterrättelse tills vidare, så länge anslag till ifrågavarande ändamål utgår. I denna kungörelse gjordes viss ändring genom kungörelse den 22 juni 1928 (nr 214). Ändringen avsåg väsentligen viss av Kungl. Maj:t föreslagen och av riksdagen godkänd jämkning i bestämmelserna rörande bidrag till s. k. statskommunala arbeten, d. v. s. hjälparbeten, som bedrivs av kommuner med bidrag av statsmedel från arbetslöshetsanslaget.

Gällande bestämmelser.

Därjämte har riksdagen vid särskilda tillfällen uttalat sig angående principerna för den statliga hjälpverksamheten för arbetslösa. Sålunda meddelade 1922 års riksdag — efter det Kungl. Maj:t den 10 mars nämnda år fattat beslut, innefattande jämkning i vissa avseenden av dittills gällande regler — i skrivelse den 7 juni 1922, nr 291, nya direktiv för bedrivande av berörda verksamhet, därvid särskilt spørsmålet om arbetskonflikts inverkan å den av staten lämnade arbetslöshetshjälpen behandlades.

Vidare beslöt 1923 års riksdag i anledning av en till riksdagen avlåten proposition, nr 52, att vid utövandet av omförmälda verksamhet skulle, utöver då gällande direktiv, tillämpas vissa av statsutskottet närmare angivna regler för yrkesbestämningen (riksdagens skrivelse den 13 april 1923, nr 79).

Med anledning av ett av Kungl. Maj:t meddelat beslut rörande hjälpverksamheten i ett speciellt fall av arbetskonflikt upptogs vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förenämnda proposition nr 213 till 1926 års riksdag frågan om riktlinjerna för utövande av hjälpverksamheten i fall av arbetskonflikt till förnyat skärskådande såväl i statsutskottet (utlåtande nr 168) som vid ärendets behandling i riksdagens kamrar. I överensstämmelse med vad statsutskottet i detta avseende hemställt, gjorde riksdagen i sin förut omförmälda skrivelse nr 344, i vilken riksdagen anmälde sitt beslut om anvisande av nytt anslag till bekämpande av arbetslösheten, vissa uttalanden i fråga om direktivens tillämpning. Beträffande dessa uttalanden tillåter jag mig att hänvisa till den redogörelse, som lämnats därför i 1927 års proposition i motsvarande fråga (nr 236 sid. 5).

Genom beslut den 18 juni 1926 förordnade sedermera Kungl. Maj:t, att ett exemplar av berörda riksdagsskrivelse skulle överlämnas till statens arbetslöshetskommission till kännedom och efterrättelse.

Utredningar.

Innan jag härefter övergår till att behandla av arbetslöshetskommissionen gjord framställning om anslag för budgetåret 1931/1932, anhåller jag att få något beröra vissa av kommissionen verkställda utredningar.

I sådant hänseende vill jag först erinra, att i den av riksdagens revisorer avgivna berättelsen om den år 1927 av dem verkställda granskningen av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1926—30 juni 1927 under § 25 framställdes vissa anmärkningar mot anordningarna för inkvartering av och mathållning åt de arbetare, som sysselsattes i de av statens arbetslöshetskommission anordnade nödhjulsarbetena. Sålunda uttalade revisorerna, vilka besökt vissa av kommissionens arbetsplatser, såsom en allmän iakttagelse om de av dem besökta förläggningarna, att dessa i några fall syntes sämre än vad som vid vissa andra liknande offentliga och enskilda företag stode arbetarna till buds. Vidare uttalade revisorerna som ett önskemål, att ordningen och renhållningen inom arbetarnas bostäder ägnades större uppmärksamhet samt att organiserandet av gemensam mathållning i möjligaste mån uppmuntrades.

Sedan arbetslöshetskommissionen i anledning av revisorernas berörda anmärkningar den 7 januari 1928 avgivit förklaring och därvid åberopat en av kommissionens arbetschef utarbetad promemoria i ärendet, bragtes vid behandlingen år 1928 inom riksdagens andra kammare av statsutskottets utlåtande i anledning av statsrevisorernas omförmälda berättelse frågan om förhållandena vid nödhjulsarbetarnas förläggningar ånyo på tal, därvid såväl av en bland revisorerna som ock från annat håll dessa förhållanden betecknades såsom fortfarande otillfredsställande.

Genom beslut den 11 maj 1928 anbefalldes sedermera Kungl. Maj:t arbets-

löshetskommissionen att under våren och sommaren 1928 verkställa en ingående undersökning av samtliga förläggningar vid av kommissionen anordnade nödhjälpsarbeten ävensom att därefter ofördröjligen låta vidtagna de åtgärder, som vid undersökningen kunde befinnas erforderliga *dels* för att sätta de åt nödhjälpsarbetarna upplåtna bostäderna i sådant skick, att de uppfyllde de anspråk på sundhet, trevnad och bekvämlighet, som med hänsyn tagen till ifrågasvarande arbetens tillfälliga karaktär skäligen kunde uppställas, *dels ock* för att åstadkomma tillfredsställande ordning och mathållning vid förläggningarna. Därjämte anbefalldes Kungl. Maj:t kommissionen att till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse rörande de åtgärder, vilka av kommissionen vidtagits i anledning av beslutet.

I skrivelser den 30 maj och den 15 november 1928 inkom kommissionen med redogörelser i sistnämnda hänseende.

Emellertid hade arbetslöshetskommissionen genom beslut av Kungl. Maj:t den 22 juni 1928 fått i uppdrag att verkställa undersökning rörande vissa i en skrivelse från landssekretariatet omförmälda frågor. De frågor, som sålunda skulle bliva föremål för undersökning, voro i huvudsak följande, nämligen *dels* huruvida nödhjälpsarbetena kunde anses lämpliga såsom dylika ur allmänna synpunkter och särskilt med hänsyn till arbetenas inflytande på arbetstillgången i den öppna marknaden, *dels* huruvida icke staten lämpligen borde genom understöd till kommuner och vägdistrikt, inom vilka arbetslöshet i större utsträckning förekomme, möjliggöra för dessa att i stället för nödhjälpsarbeten anordna arbeten i öppna marknaden, *dels* huruvida de vid nödhjälpsarbetena utgående lönerna kunde anses rimliga och lämpligt avvägda med hänsyn till arbetarnas möjlighet att bereda sig själva och sina familjer uppehälle, *dels* huruvida vid nödhjälpsarbete sysselsatta arbetare behövde anlita fattigvård samt, därest så vore förhållandet, i vilken utsträckning detta ägde rum jämfört med vad som i sådant hänseende förekomme beträffande lågt avlönade arbetare med arbete i öppna marknaden, *dels* huruvida bostads- och andra förhållanden å nödhjälpsarbetarnas arbetsplatser kunde anses vara tillfredsställande, *dels* huruvida den ekonomiska och tekniska ledningen av nödhjälpsarbetena och andra i samband därmed stående anordningar kunde anses vara tillfredsställande, *dels ock* huruvida de möjligheter, som borde stå nödhjälpsarbetarna till buds att påtala vid arbetena rådande missförhållanden, vore tillgodosedda eller om förhandlingsordning, vari medgäves rätt för ombud för fackförening att biträda nödhjälpsarbetarna vid förhandling, borde upprättas.

Landssekretariatet utsåg, på arbetslöshetskommissionens anmodan, vissa representanter att å dess och vissa fackförbunds vägnar delta i nyssnämnda utredningsarbete. Resultatet av detta arbete föreligger nu i ett av arbetslöshetskommissionen den 16 april 1930 avgivet utlåtande, vilket utkommit av trycket. Där behandlas de särskilda punkterna i utredningsuppdraget var för sig. Utlåtandet berör även de frågor, som behandlades i kommissionens nyssnämnda skrivelser den 30 maj och den 15 november 1928. I utlåtandet redogöres för de yrkanden, som under utredningsarbetets fortgång framställt av

representanterna för landssekreteriatet och fackförbunden. Vissa av dessa yrkanden torde få anses vara av sådan natur, att bifall till desamma skulle innebära omläggning av det nuvarande systemet. Sålunda påyrka nämnda representanter, att allt reservarbete snarast skall upphöra, och i anslutning härtill — men även av särskilda skäl — att statsbidrag till av kommunerna bedrivna reservarbeten ej vidare må beviljas. Ett annat yrkande, som jämväl torde få anses vara av beskaffenhet att, om det bifalles, sönderbryta det rådande systemet, går ut på, att ackordsprisen vid kommissionens arbetsplatser i intet fall skulle få understiga 75 % av de ackordspriser, som äro fastställda i gällande avtal och ackordsprislister eller vanligen tillämpas för motsvarande arbete i den fria marknaden. Å andra sidan hava representanterna framställt vissa önskemål, som kunna iakttagas utan rubbning i systemet. Vissa av dessa — såsom omprövning av grovarbetarlönerna, utsträckning av rätten till ortstillägg för familjeförsörjare, en del önskemål beträffande bostadsförhållandena m. m. — hava också genom åtgärder från arbetslöshetskommissionens sida redan blivit uppfyllda. Beträffande ett par andra har kommissionen anfört, att den hade för avsikt att försöksvis vidtaga åtgärder i syfte att helt eller delvis tillfredsställa desamma. Sådana försök hava också skett och pågå alltjämt. Beträffande slutligen några av dessa sist berörda önskemål — de mest vittgående av de nu avsedda synas vara krav på att fastställd timlön garanteras varje arbetare samt på upprättande av förhandlingsordning — hava dessa förefallit kommissionen onödiga eller olämpliga. Ytterligare må nämnas, att representanterna ansett det synnerligen önskvärt, att arbetstillfällena i den öppna marknaden bereddes de arbetslösa genom att staten lämnade understöd till kommuner och vägdistrikt för utförande av behövliga vägarbeten (för städernas vidkommande dock endast till förbättring av infartsvägar).

I fråga om det närmare innehållet av arbetslöshetskommissionens nyssberörde utlåtande av den 16 april 1930 tillåter jag mig hänvisa till detsamma.

Sjömän.

Vidare torde jag få förutskicka redogörelse för en nyligen gjord framställning om *åtgärder för lindrande av arbetslösheten inom sjömansyrket*.

Jag vill då först erinra, att i gällande kungörelse angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp bland annat föreskrives, att statsbidrag må utgå allenast till person, som på grund av oförvållad arbetslöshet, som varat minst 6 arbetsdagar efter det ansökan om statsbidrag gjorts, befunnits vara i behov därav. Vidare vill jag erinra, att i samma kungörelse föreskrives, att statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd, där ej omständigheterna prövas föranleda lägre bidrag, utgår för envar understödstagare med enahanda belopp, som i sådant hänseende tilldelats honom av kommunala eller landstingsmedel, dock högst med vissa bestämda belopp. Emellertid må enligt samma kungörelse, där synnerligen vägande omständigheter påkalla, att statsbidrag utgår till understöd åt arbetslösa, ehuru enahanda belopp ej kan ställas till förfogande av kommunala eller landstingsmedel, framställning om statsbidrag göras hos Kungl. Maj:t.

I en till mig ställd skrift den 20 februari 1931 hava *svenska sjömansunionen*

och svenska eldareunionen gjort framställning om åtgärder till hjälp åt det i hamnstäderna varande arbetslösa sjöfolket. Förbunden i fråga hava därvid framhållit, att den rådande ekonomiska depressionen i särskilt hög grad drabbat sjöfarten, vilket medfört massuppläggning av fartyg och en fruktansvärd arbetslöshet för sjöfolket. I anslutning härtill hava förbunden anfört:

Det vore icke enbart den minskade arbetstillgången inom sjöfarten, som åstadkommit denna stora arbetslöshet, utan därjämte och icke minst vore den samma en följd av arbetslösheten inom andra verksamhetsgrenar. Det förhölle sig nämligen så, att en stor del arbetare, som vid normal arbetstillgång arbetade inom varvsindustrin, maskinindustrin, såsom extra hamnarbetare eller inom åtskilliga andra verksamhetsgrenar, tidigare varit sjömän och vid inträffande arbetsbrist inom det egna facket sökte sig hyra till sjöss och därmed utträngde en god del av det sjöfolk, som under de senaste åren ägnat sig åt sjömansyrket. Sådana personer vore i allmänhet mantalsskrivna i sjöstäderna, under det att majoriteten av det aktiva sjöfolket vore hemma i kustsocknarna, på fiskelägena och liknande orter. Detta hade till följd, att de arbetslösa sjömännen endast i undantagsfall komme i åtnjutande av den hjälp kommunerna med eller utan statens stöd anordnade, ty dels måste sjömännen befinna sig i hamnstäderna för att avvakta eventuella hyrestillfällen, och dels skulle de i allmänhet få det lika svårt hemma. De flesta landskommuner utmed kusterna hade nämligen knappast någon industriell eller liknande arbetslöshet och bedreve därför icke heller någon verksamhet för arbetslöshetshjälp.

Väl vore det sant, att icke alla hyressökande sjömän nu befunne sig i hamnstäderna, ty de som så kunnat hade begivit sig till sina hemorter, men detta oaktat vore det på grund av olika omständigheter ett betydande antal, som uppehölle sig i berörda städer. Särskilt vore Göteborgs hamn överbefolkad av hyressökande sjömän, av vilka en stor del varit arbetslösa sedan i augusti eller september månad 1930. De små besparingar som funnits hade för många tagit slut, och nöden vore stor. Bland denna nödlidande skara finnes personer från olika kommuner i snart sagt hela landet, vilka kanske med uppoffrande av sina sista medel rest till landets största sjöfartsstad i förhoppning att snabbar kunna få ny hyra där än annorstädes.

Ytterligare hava förbunden i nämnda skrift anfört följande.

Enligt bestämmelserna om arbetslöshetsunderstöd vore den arbetare, som självmant lämnat sin anställning, icke berättigad till arbetslöshetshjälp ens i hemkommunen. För sjömännen ställde sig denna sak på ett helt annat sätt än för övriga arbetare. Ville en sjöman någon gång se sina anhöriga eller sin hemtrakt, så återstode för honom oftast intet annat än att själv sluta anställningen. Fartygen komme nämligen mera sällan till sjömännens hemorter. Ett annat skäl vore att resorna på de tropiska farvattnen, särskilt för maskinpersonalen, vore så fysiskt påfrestande, att vederbörande knappast stode ut med mer än två eller tre resor. Besättningsmännen uppsade vid de sålunda angivna förhållandena själva sina anställningar, under förhoppning om att efter en tid få ny hyra å annat fartyg.

Över framställningen har arbetslöshetskommissionen avgivit infortrat yttrande den 13 mars 1931.

Kommissionen vitsordar däri, att den ihållande lågkonjunkturen för sjöfartsnäringen gjort ställningen bekymmersam för många sjömän. Den rådande situationen hade medfört alldeles särskilda olägenheter för de arbetslösa i hamn-

städerna, varest sjömännen samlats i osedvanligt stor mängd för att kunna så uppmärksammat som möjligt bevaka de arbetsmöjligheter, som kunde yppa sig. Svårigheterna bleve här, anför kommissionen, så mycket kännbarare, som kommunerna ofta tvingades att på det ena eller det andra sättet taga sig an sjömännen, även när dessa icke vore mantalsskrivna på uppehållsorten. Det syntes därför ej kunna undgås, att staten i någon form trädde emellan för att mildra verkningarna av det inträdda läget.

Kommissionen har nu i sitt yttrande framlagt *förslag till anordnande av en särskild understödsverksamhet för vissa kategorier arbetslösa sjömän*.

Hinder för genomförandet av förslaget, för vilket jag i det följande torde få redogöra, skulle emellertid enligt kommissionens uppfattning möta därest, såsom i förbundens framställning berörts, sjöman, som själv slutat sin anställning, alltid skulle vara förhindrad att erhålla arbetslöshetshjälp, enär han icke kunde betraktas såsom oförvållad arbetslös. Kommissionen anser emellertid, att beträffande sjömän vid bedömandet av detta spörsmål särskilda omständigheter borde tagas i betraktande. Att sjömännen självmant slutat sin anställning kunde hava berott på särskilda, för sjömansyrket säregna förhållanden. Det syntes då kommissionen knappast kunna vara med billigheten överensstämmande att räkna arbetslösheten som självförvållad, även sedan de förutsättningar ändrats, under vilka denna omflyttningsarbetslöshet uppkommit. För det övervägande antalet sjömän berodde deras fortsatta arbetslöshet i nuvarande situation på den ihållande depressionen inom sjöfartsnäringen. Arbetslöshetskommissionen anser det fördenskull riktigast, att arbetslösheten för sjömännens vidkommande betraktas såsom oförvållad, därest sjömännen kunna styrka, att de under någon lämpligt avvägd tid, exempelvis fyra veckor, varit arbetslösa och härunder icke blivit av vederbörligt organ för den offentliga arbetsförmedlingen — hos vilka de givetvis förutsättas vara skyldiga att anmäla sin arbetslöshet — ånyo hänvisade arbete i den öppna marknaden. En sådan utväg hade för övrigt, påpekar kommissionen, ansetts såsom framkomlig även i det förslag till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, som år 1928 avgavs av 1926 års arbetslöshetsakkunniga.

Vad härefter beträffar kommissionens ifrågavarande förslag må först framhållas, att detsamma avser allenast arbetslösa sjömän med försörjningsplikt, vilka uppehålla sig å annan ort än mantalsskrivningsorten. Vad angår arbetslösa sjömän utan sådan skyldighet, har kommissionen icke ansett nödvändigt att vidtaga särskilda åtgärder. Kommissionen har räknat med att i stället kunna bereda åtminstone en del av dem hjälp medelst deras intagande i statliga reservarbeten. Jämväl har kommissionen förklarat sig hava för avsikt att söka ordna denna sida av hjälpfrågan genom direkt till kommunernas arbetslöshetsorgan meddelade direktiv. I fråga om arbetslösa sjömän, som uppehålla sig å hemorten, skulle enligt kommissionens förslag vanliga regler gälla.

Vidkommande de arbetslösa sjömän med försörjningsplikt, vilka uppehålla sig å annan ort än mantalsskrivningsorten, skulle enligt kommissionens förslag för dessa kunna anordnas en särskild understödsverksamhet.

I den mån kommuner funnes, inom vilka dylika arbetslösa sjömän hos vederbörande arbetslöshetsorgan anmälde sig såsom hjälpsökande arbetslösa, skulle dessa kommuner äga att till arbetslöshetskommissionen ingå med fram-

ställning om att få med bidrag av statsmedel under begränsad tid anordna kontant understödsverksamhet för sådana sjömän. Sedan kommissionen prövat framställningen, skulle kommissionen meddela beslut, vilket, i händelse av bifall, jämväl skulle innefatta ett fastställande av det antal familjeförsörjare, som finge tilldelas arbetslöshetsunderstöd samt ett angivande av den tid, under vilken understödet finge utbetalas. Därest hjälpsökande arbetslösa sjömän av förevarande kategori uppehölle sig inom kommuner, åt vilka tillstånd att bedriva understödsverksamhet för vissa grupper av arbetslösa redan meddelats av kommissionen, skulle dessa kommuner endast hava att till kommissionen insända uppgift om för hur många arbetslösa sjömän (familjeförsörjare) understödsverksamhet ytterligare erfordrades, varefter kommissionen på samma sätt hade att fixera antalet understödsplatser för sjömännen samt tiden för statsbidragets åtnjutande.

Kommissionen har föreslagit, att staten till denna speciellt för sjömän anordnade understödsverksamhet skulle bidraga med högre belopp än det statsbidrag å 50 % av kostnaderna, som eljest normalt utgår till kommunerna vid vanlig sådan verksamhet. Till stöd härför har kommissionen andragit, att det nu gällde att tillhandahålla understöd åt arbetslösa, som i vanliga fall icke stode i närmare förbindelse med sina hemkommuner, och att understödsverksamheten kunde beräknas bli väsentligen förlagd till kommuner med höga skatter. Statsbidragets storlek har kommissionen ansett böra graderas med hänsyn till vederbörande kommuns allmänna ekonomiska förutsättningar, och framställningarna borde — för att den önskade effekten av hjälpaktionen skulle kunna ernås — åtminstone vecka för vecka underställas Kungl. Maj:ts prövning, såvida icke Kungl. Maj:t skulle, i anseende till behovet av snabb handläggning av dessa ärenden under den begränsade tid, varom här vore fråga, anse lämpligt att överlämna åt kommissionen att jämväl besluta om storleken av det förhöjda statsbidraget till förevarande slag av understödsverksamhet.

Kommissionen har vid framläggandet av nu berörda förslag anfört bland annat följande.

Förslaget kunde visserligen förefalla som ett avsteg från den av kommissionen eljest principiellt intagna ståndpunkten, att alla hjälpåtgärder för arbetslösa borde anordnas likformigt. Emellertid avsåge kommissionen härvid icke att beträda någon ny väg inom verksamheten, utan syftade förslaget endast till att genom praktiskt lämpliga metoder och inom ramen av gällande principer modifiera själva sättet för genomförande av åtgärder till sjömännens bispringande. En sådan modifikation av formen för arbetslöshetshjälpen hade sin motivering i sakens egen natur. De arbetslösa industriarbetarna, vilka normalt bleve föremål för statens omvårdnad, hade i regel fast bostad på de orter, där de vistades vid tillfället för hjälpens sökande och erhållande, och till största delen brukade dessa arbetare kunna, sedan läget på arbetsmarknaden lättat, ånyo vinna fotfäste i hemortens näringsliv. För sjömännen åter komme besök i hemkommunerna i fråga mera sällan och kanske ofta med flera års mellanrum. De på- och avmönstrade i sjöfartsstäderna, och egentligen syntes endast familjeförsörjarna vid tiden mellan dessa mönstringar mera regelbundet söka känning med hemorten. Det vore kommissionens förhoppning, att en på det föreslagna sättet bedriven understödsverksamhet skulle kunna snabbt och för

rimliga kostnader bringa sjömännen den hjälp, varav många av dessa måste anses vara i trängande behov.

Arbetslöshetskommissionen har slutligen hemställt om medgivande därtill, att en understödsverksamhet till förmån för arbetslösa sjömän måtte få anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de synpunkter, som utvecklats i utlåtandet, och att statsbidraget till denna verksamhet måtte få utgå med högst 75 % åt de kommuner, vilka till kommissionen inkomme med framställningar om statsbidrag till understödsverksamhet för sådana arbetslösa sjömän med försörjningsplikt, som icke vore inom vederbörande kommun mantalsskrivna, och till vilka kommuner kommissionen efter prövning av läget på respektive orter funne sig böra bevilja statsbidrag till anordnandet av understödsverksamhet av här ifrågavarande slag.

Skogs-, flottnings- och lantarbetare. Även beträffande några *andra yrkeskategorier* har hemställts om särskilda åtgärder för arbetslöshetens lindrande.

Vid sammanträde med Hanebo kommunalfullmäktige den 25 januari 1931 beslöto sålunda fullmäktige, bland annat, instämma i Arbrå kommunalfullmäktiges beslut att hemställa till statsmakterna om sådan ändring i direktiven angående statsbidrag till arbetshjälp, att sådan i framtiden även måtte utgå för skogs- och flottningsarbetare samt jordbruksarbetare.

Härefter har fullmäktiges ordförande i en till mig ställd skrift den 19 februari 1931, under återopande av fullmäktiges beslut, gjort hemställan i enahanda syfte.

I anledning härav har *arbetslöshetskommissionen* den 13 mars 1931 avgivit infordrat yttrande.

Kommissionen har därvid anfört, bland annat, att skogs-, flottnings- och lantarbetare väl blivit ställda utanför den statliga hjälpverksamheten, men att kommissionen samtidigt därmed antytt, att kommissionen vore villig medgiva dispens från dessa avstängningsbestämmelser, där särskilda skäl härför kunde anföras. Sådana dispenser hade jämväl under årens lopp meddelats såväl vad anginge förenämnda yrken som också beträffande vissa andra. I fortsättningen har kommissionen anfört följande.

Under innevarande vinter hade situationen obestridligen blivit bekymmersam för skogsarbetarna inom åtskilliga kommuner i Norrland på grund av att avverkningarna begränsats såsom en följd av depressionen inom sågverksindustrin, och kommissionen hade också funnit anledning bevilja flera kommuner dispens från avstängningsbestämmelserna, vilket medfört, att ett rätt betydande antal arbetslösa skogs- och flottningsarbetare i år kommit i åtnjutande såväl av kontanta arbetslöshetsunderstöd med bidrag av statsmedel som också hänvisning till statliga reservarbeten. Att de arbetslösa inom Arbrå och Hanebo kommuner ännu icke blivit delaktiga av en dylik förmån berodde uteslutande därpå, att kommissionen icke haft att handlägga några framställningar av denna art från dessa kommuner.

Då kommissionen förmenade, att den ordning, som nu tillämpades i fråga om dispenserande av jordbruks-, skogs- och flottningsarbetare från gällande avstängningsbestämmelser, väl tillgodosåge möjligheten att kunna i varje särskilt fall anpassa hjälpåtgärderna för avstängda grupper efter det lokalt

framträdande behovet, hemställde kommissionen, att den gjorda framställningen icke måtte föranleda till någon vidare åtgärd.

I de två sistförflutna årens propositioner angående anslag till bekämpande av arbetslösheten (1929 nr 210 och 1930 nr 255) hava frågorna om *ungdomsarbetslöshet* och *yrkesutbildning* berörts. *Ungdomsarbetslöshet och yrkesutbildning.*

I 1929 års proposition redogjordes sålunda bland annat för vissa uttalanden i dessa frågor, som gjorts av kommerskollegium i dess den 5 mars 1929 inkomna utlåtande över arbetslöshets-sakkunnigas betänkande, och i 1930 års proposition berördes en av arbetslöshetskommissionen i anledning av kommerskollegii nyssnämnda utlåtande under år 1929 verkställd utredning i de frågor, som nu avses, samt redogjordes för de synpunkter kommissionen i anknytning till denna utredning framlagt i utlåtande den 28 februari 1930.

I en till mig ställd skrift den 14 januari 1931 har nu *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* gjort framställning om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Förbundet har därvid anfört huvudsakligen följande.

Bland de många problem, som under efterkrigsåren trängt fram i snart sagt alla länder och icke minst i vårt land, vore otvivelaktigt den omfattande massarbetslösheten ett av de största. Denna arbetslöshet hade i synnerligt stor omfattning drabbat ungdomen. Många hade efter slutad skolgång icke på årtal lyckats erhålla arbete, för att sedan, när efter årslång väntan möjligheter därtill uppnåtts, erhålla endast högst tillfälliga anställningar. Andra hade visserligen omedelbart fått arbete men gång efter annan förlorat detta och sålunda bragts in i ett ständigt osäkerhetstillstånd. Vid varje tidpunkt hade funnits stora skaror ungdomar med en bestämd och klart tillkännagiven önskan att träda in i förvärsarbete och söka bidra till sin egen försörjning, men utan möjligheter därtill.

Ungdomsarbetslösheten framträdde utan tvivel som ett av de allvarligaste sociala problem, som vår tid hade att visa fram. Genom densamma riktades ett ödesdigert hot mot det svenska samhällets icke endast nutida, utan kanske i ännu högre grad framtida möjligheter att i en värld av ständigt stegrad konkurrens säkerställa åt landets befolkning tryggad försörjning. Långvarig arbetslöshet måste verka demoraliserande och upplösande.

Märkligt nog hade dock ungdomsarbetslösheten endast i ringa omfattning observerats från samhällets sida. I varje fall hade endast i jämförelsevis obetydlig utsträckning kraftigare åtgärder för bekämpande av densamma vidtagits. En av huvudanledningarna till detta sorgliga förhållande syntes ligga däri, att stora svårigheter alltid yppat sig att få fast grepp om den verkliga omfattningen av denna arbetslöshet. Vid de undersökningar av arbetslöshetens utbredning, som gång efter annan gjorts, hade nämligen ungdomsarbetslösheten icke kunnat komma klart till synes. De ungdomar, som aldrig haft någon anställning och följaktligen icke heller kunnat bli medlemmar av någon fackorganisation, hade helt naturligt icke kunnat komma med i fackorganisationernas arbetslöshetsuppgifter. I allmänhet syntes icke heller dessa ungdomar hava blivit inregistrerade hos de kommunala arbetslöshetsorganen. En annan bidragande orsak till att man från samhällets sida så ringa intresserat sig för ungdomsarbetslösheten syntes jämväl ligga däri, att man sett de stora svårigheter, som otvivelaktigt mötte då det gällde bekämpandet av denna arbetslöshet, och resignerat inför dem. Bidragande till denna likgiltighet och oföretagsamhet hade nog också den omständigheten varit, att man ofta räknat med ungdomsarbetslösheten som en snart nog försvinnande företeelse. Särskilt under

åren 1927—1929 hade också från olika håll framkommit bestämda antaganden, att arbetslösheten bland ungdomen skulle befinna sig i starkt och oavbrutet sjunkande. Mot slutet av året 1929 försäkrades från flera håll, att den skulle vara om icke precis obefintlig, så dock av jämförelsevis ringa omfattning.

I syfte att i någon mån belysa arbetslöshetens omfattning bland ungdomen och de allmänna tendenserna i fråga om läget därutinnan hade inom förbundet i februari 1930 företagits en undersökning av arbetslösheten bland förbundets över 60,000 medlemmar. Det hade visserligen redan från början stått klart för styrelsen för förbundet, att endast en mindre del av vårt lands ungdom styrelsen skulle bliva föremål för undersökning. Men å andra sidan, hade styrelsen ansett, skulle en dylik undersökning giva en viss föreställning om ungdomsarbetslöshetens utbredning och i varje fall giva ett svar på frågan, huruvida det vid en tidpunkt, som i allmänhet ansågs gynnsam i fråga om arbetsmöjligheter, kunde sägas föreligga någon mera omfattande ungdomsarbetslöshet. Det socialdemokratiska ungdomsförbundet räknade medlemmar huvudsakligen från 15 upp till 30 års ålder. Den stora mängden av medlemmarna befunno sig i åldern mellan 17—25 år. En arbetslöshetsundersökning inom förbundet måste förden skull kunna ge ett icke obetydligt material för bedömande av frågan i sin helhet. Man syntes kunna beräkna antalet män och kvinnor mellan 15—30 år i vårt land till något över 1,600,000. Visserligen torde ingen haft den tanken, att med utgångspunkt från den erhållna arbetslöshetsprocenten inom socialdemokratiska ungdomsförbundet söka beräkna den totala arbetslöshetssiffran för landets befolkning mellan 15—30 år. Här måste inställa sig en rad av faktorer av allt för obestämbart karaktär för att läggas till grund för direkta omräkningar. Men med den konstaterade vissheten, att inom arbetarungdomens led den relativa arbetslösheten nästan utan undantag varit större bland den ungdom, som politiskt sett stått oorganiserad än bland den, som anslutit sig till socialdemokratiska ungdomsförbundet, hade dock styrelsen ansett, att genom en undersökning inom förbundet möjligheter öppnades för vissa beräkningar. I varje fall borde den frågan kunna besvaras, i vad mån det kunde anses föreligga en mera omfattande ungdomsarbetslöshet eller ej, och därmed en fast punkt för en fruktbringande diskussion i förevarande ämne erhållas.

Undersökningen hade givit till resultat, att svar inkommit från 682 av de 935 klubbar, som vid tidpunkten för undersökningens verkställande varit i verksamhet. Från dessa 682 klubbar rapporterades tillhoppa 5,143 arbetslösa, av vilka 4,469 voro män och 674 kvinnor. De erhållna siffrorna måste emellertid anses genomgående för låga. Beträffande den viktiga frågan om arbetslöshetens växlingar på olika orter under senare år hade undersökningen givit det för många säkerligen överraskande resultatet, att ej mindre än 27 % av de uppgiftslämnande platserna uppgivit, att arbetslösheten ökat, 44 % att den förhållit sig konstant och 29 % att den minskat. Samtliga yrkesgrupper hade uppvisat arbetslöshet. Anmärkas kunde, att även gruppen jordbruk visat icke obetydliga arbetslöshetssiffror. Arbetslösheten hade visat sig kraftigast i de allra yngsta åldersklasserna för att sedan starkt avtaga inom högre åldersklasser.

Det syntes obestriddigt, att undersökningen givit vid handen, att under de i allmänhet relativt gynnsamma förhållanden, som rådde på arbetsmarknaden ännu på eftervintern 1930, det funnits en betydande och med sikt på framtiden ytterst oroande ungdomsarbetslöshet. Talrika rapporter från klubbarna underströke med skärpa de allvarliga bekvymmer, den stora ungdomsarbetslösheten på skilda håll framkallat, och önskvärdheten, ja nödvändigheten av att samhället snabbt ingrepe till förekommande av de sociala vådor, som denna arbetslöshet förde med sig. Ännu mera oroande tedde sig läget vid kändedo-

men om att under loppet av år 1930 arbetsförhållandena i hög grad försämrats, förändrade sig att ytterligare stora skaror ungdomar, som redan fått förvärvsarbete, i allt mer ökad utsträckning blivit arbetslösa och att de ungdomar, som nyss slutat eller inom närmaste tiden komme att sluta skolan, mötte starkt försämrade utkomstmöjligheter.

Förbundet ansåge, att det vore nödigt att skyndsammast möjligt från statsmakternas sida vidtoges effektiva åtgärder.

För den ungdom, som befunde sig i åldern över 18 år, syntes väl i allmänhet de av statsmakterna uppdragna linjerna för arbetslöshetens bekämpande böra komma till användning, ehuru förbundet i detta sammanhang icke kunde underlåta att framhålla den bland dess medlemmar allmänna uppfattningen om den bristande effektiviteten och humaniteten i den statliga arbetslöshetspolitiken i vårt land. För ungdomen över 18 år syntes i första hand böra undersökas möjligheterna för *skapande av arbetstillfällen*, därvid hänsyn måste tagas till denna ungdoms växlande förutsättningar och möjligheter. I den mån linjen med *skapande av arbetstillfällen* icke visade sig framkomlig, borde möjligheterna för en *kontant understödjande verksamhet* undersökas och tillgodoses.

För ungdom under 18 år, som stode i begrepp att sluta eller nyss slutat skolan, syntes särskilda åtgärder böra vidtagas, framför allt i riktning mot underlättande och upphjälpande av denna ungdoms framtida möjligheter att vinna en tryggad utkomst. Den *yrkesutbildning*, som under senare år i allt större utsträckning vuxit fram, borde med kraft utbyggas till större omfattning och effektivitet. En lösning av denna fråga, som till väsentlig del finge anses som en kommunal angelägenhet, syntes kunna och böra påskyndas genom förhöjda statsbidrag för yrkesskolornas uppehållande och förhöjda stipendiebelopp till eleverna. Emellertid syntes en koncentration av dylika utbildningsanstalter för större förvaltningsområden än kommunerna vara att tillråda. Förbundet ville även fästa uppmärksamheten på att ökat samarbete och närmare samhörighet skapades mellan fortsättnings- och yrkesskolor.

Vidare ansåge förbundet i högsta grad önskvärt, att för ungdomens vidkommande *arbetsförmedlingen* gjordes *mera effektiv*. Endast i Stockholms stad finnes — förbundet veterligt — en speciell ungdomsarbetsförmedling. En bättre utbyggd ungdomsarbetsförmedling syntes bland annat böra vila på ett intimt *samarbete mellan yrkesskolor och arbetsförmedlingar* i riket. Jämväl syntes böra undersökas, om icke genom andra åtgärder, exempelvis *rese- och underhållsbidrag*, den lediga arbetskraftens rörlighet borde befrämjas. Bland de arbetslösa finnes onekligen många, som på grund av vissa lyten eller nedtagna kroppskrafter eller långvariga sjukdomar hade svårt att finna anställning, eftersom deras yrkesmöjligheter många gånger vore starkt begränsade. Det borde allvarligt undersökas, om icke i större utsträckning än vad hittills vore fallet *samarbete mellan läkare och sjukhus och arbetsförmedlingarna* kunde åstadkommas.

Under senare år hade kunnat konstateras, att arbetslös ungdom i allt större utsträckning sökt sig till folkhögskolorna för att där begagna sin nödtvungna ledighet till inhämtande av fördjupade kunskaper. Men endast ett mindre antal av dem som önskade bedriva dylika studier, syntes kunna uppbringa de nödvändiga penningbeloppen härför, trots de redan nu betydande *stipendier* som utginge. Förbundet ville ifrågasätta, huruvida icke för arbetslös ungdom de utgående statsstipendierna till folkhögskolekurser skulle kunna rätt väsentligt höjas.

I anledning av ungdomsförbundets framställning hava infordrade utlåtanden avgivits av skolöverstyrelsen den 27 januari 1931, medicinalstyrelsen den 2

februari 1931, arbetslöshetskommissionen den 13 mars 1931 samt socialstyrelsen den 18 mars 1931.

Skolöverstyrelsen har anfört följande.

Överstyrelsen hade ansett sig i huvudsak böra inskränka sig till att yttra sig angående de i ungdomsförbundets framställning ifrågasatta åtgärderna för beredande av möjligheter för arbetslös ungdom att erhålla utbildning vid yrkeskolor och folkhögskolor. Överstyrelsen ville dock ej underlåta att erinra därom, att den form av ungdomsarbetslöshet, som hade sin orsak i svårigheter för de unga, särskilt i industrisamhällena, att efter slutad skolgång erhålla förvärvsarbete, skulle minska i den mån de unga komme att lämna skolan vid en högre ålder än nu i allmänhet vore förhållandet. Utan att nu närmare gå in på detta problem ville överstyrelsen dock erinra om den möjlighet, som förefunnos för kommunerna att i detta avseende vidtaga åtgärder inom ramen för den stadgade skolåldern genom att göra folkskolan sjuårig.

Vad därefter anginge de i den föreliggande framställningen påyrkade åtgärderna för ungdomens yrkesutbildning, ville överstyrelsen uttala den förhoppningen, att de möjligheter till yrkesutbildning för obemedlade arbetslösa, som öppnats genom 1930 års riksdagsbeslut om stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, måtte upprätthållas och utvidgas. Dessutom ville överstyrelsen erinra om önskvärdheten av att den möjlighet, som enligt kungörelse den 8 juni 1928 (nr 238) förefunnos till statsunderstöd ej blott såsom tidigare till av kommun utan även till av landsting upprättad anstalt för yrkesundervisning, mera allmänt utnyttjades.

Vad slutligen beträffade spørsmålet om ökade möjligheter för arbetslös ungdom att besöka folkhögskolor, ville överstyrelsen framhålla följande. 1929 års riksdag hade beslutit ändrade grunder för stipendier åt elever vid folkhögskolorna. Härigenom hade tillkommit en ny behovsgrad för stipendieberättigade elever (»elev, som i synnerlig grad är i behov av understöd») samtidigt som det högsta belopp, varmed stipendium kunde utgå, höjts från 30 till 45 kronor för månad. Följden hade blivit en stark tillströmning till folkhögskolorna av obemedlade elever. Särskilt vore detta förhållandet under nu pågående huvudkurser vid folkhögskolorna. Vid dessa kurser hade antalet av sådana elever, som borde erhålla stipendier enligt den högsta behovsgraden, ökat i mycket större proportion än det totala relevantet. Den främsta orsaken härtill vore, att folkhögskolorna i år fått mottaga en hittills icke känd tillströmning av arbetslös ungdom. Det vore härvid icke blott fråga om sådana, som på grund av vad som speciellt kallades ungdomsarbetslöshet ännu icke kunnat komma in i förvärvsarbete. Även ett stort antal långt upp i 20-åren komna arbetare, vilka på grund av konjunkturläget blivit utan anställning, hade begagnat den nödtvungna ledigheten för att genomgå en kurs vid folkhögskola. Hur stort det exakta antalet arbetslösa vid skolorna vore, kunde för tillfället ej uppgivas, men redan av de i de föreliggande ansökningarna lämnade uppgifterna framginge, att det vore mycket betydande. Att en sådan användning av ledighetstiden kunde vara av största gagn för unga människor, på vilka arbetslösheten i annat fall skulle hava verkat moraliskt nedbrytande, kunde icke bestridas, men då dessa arbetslösa i allmänhet också komme från fattiga hem, bleve givetvis behovet av hjälp till bekostande av skolvistelsen för dem en brännande fråga. En del av dessa hade visserligen fått något mindre understöd från fackföreningar eller på annat sätt, men i de allra flesta fall hade vederbörande säkerligen icke tänkt sig möjligheten att bevista en skolkurs under annan förutsättning än att högsta stipendiet kunde erhållas.

Under den förberedande behandling, som stipendieansökningarna vid tiden

för utlåtandets avgivande underginge hos överstyrelsen, hade det särskilt på grund av nu nämnda förhållanden visat sig, att det belopp, varmed det ordinarie förslagsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor upptagits i riksstaten för budgetåret 1930/1931, vore i hög grad otillräckligt. Överstyrelsen uttalade den förhoppningen, att det skulle bli möjligt att detta och nästkommande budgetår åtminstone ej behöva utdela lägre stipendiebelopp än sistlidna budgetår till sådan arbetslös ungdom, som under sin nödtvungna ledighet genomginge folkhögskola.

Medicinalstyrelsen, som berört frågan om samarbete mellan läkare och sjukhus, å ena sidan, och arbetsförmedlingarna, å andra sidan, har erinrat om det förslag till anvisande av medel till viss kuratorsverksamhet vid vanförestalterna, som framlagts i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkten 25). Härefter har medicinalstyrelsen anfört:

En sådan anordning med kurator syntes styrelsen vara den närmast liggande utvägen att förmedla förbindelse mellan läkare — sjukhus å ena sidan och arbetsförmedlingarna å andra sidan. Något direkt samarbete mellan sjukhusläkarna eller sjukvårdspersonalen och ifrågavarande förmedlingar syntes med hänsyn till dessa befattningshavares stora arbetsbörd och uppgifter inom sjukvården icke kunna påräknas. Av enahanda skäl borde icke heller något direkt samarbete kunna förväntas bli av större betydelse i förevarande avseende vad icke sjukhusläkare beträffar. Det syntes därför styrelsen, som om man åtminstone i en del fall skulle kunna låta distriktssköterskorna tjäna som mellanhänder emellan tjänsteläkarna och arbetsförmedlingen.

Medicinalstyrelsen ville vidare framhålla, att kuratorsverksamhet, närmast avsedd att vara de från sjukhusen utgående patienterna till hjälp och stöd och jämväl att tjäna såsom en förbindelselänk mellan sjukhuset och samhällets sociala välfärdsorgan, vilka kunde lämna bistånd åt de utskrivna patienterna, som därav vore i behov, sedan flera år förefunnits vid vissa Stockholmsjukhus och att denna verksamhet för närvarande vore föremål för mycken uppmärksamhet. Medicinalstyrelsen funne den vara väl förtjänt härav och ansåge, att den hade uppgifter att fylla även för tillgodoseende av de syftemål, som ifrågavarande hemställan avsåge.

Den berörda kuratorsverksamheten syntes visserligen icke falla inom den egentliga hälso- och sjukvården, men den vore dock av den betydelse för vidmakthållande av vunna resultat av behandlingen och för stärkande av den tillfrisknades möjligheter och tillförsikt, att styrelsen vore beredd att giva densamma det stöd, styrelsen kunde skänka. Detta innebure, att styrelsen jämväl vore villig att rikta tjänsteläkarnas och distriktssköterskornas uppmärksamhet på arbetsförmedlingsinstitutionen såsom ett hjälporgan för beredande av förvärvsmöjligheter även åt sådana personer, vilkas arbetsförmåga genom nedsatta kroppskrafter, defekter eller lyten vore i ett eller annat avseende begränsad.

I detta sammanhang tillåte sig styrelsen jämväl erinra om den hjälpverksamhet, som genom statsmakternas beslut börjat utövas från vissa statens sjuksjukhus, däri enligt gällande föreskrifter inginge att bistå bland annat från sjukhuset utskrivna i personliga och ekonomiska angelägenheter, bland vilka tillfälle till försörjning genom eget arbete givetvis vore av dominerande betydelse.

Arbetslöshetskommissionen har anfört följande.

Under de senare åren hade arbetslöshetskommissionen vid flera tillfällen haft anledning att uppehålla sig vid den fråga, som i förevarande framställning ånyo bragts på tal. Kommissionen finge härutinnan särskilt erinra om sin utredning i ämnet under år 1929 och de synpunkter, kommissionen i anled-

ning härav framlade i samband med sitt till Kungl. Maj:t avgivna utlåtande i frågan den 28 februari 1930.

Den hjälpverksamhet, som åläge arbetslöshetskommissionen att utöva för de arbetslösa, måste på grund av sakens natur företrädesvis komma att beröra de vuxna arbetslösa. Redan beskaffenheten av den hjälpform, som sedan många år tillbaka väsentligen komme till användning inom denna verksamhet, nämligen reservarbeten, hänvisade ju till en dylik begränsning av kommissionens uppgifter. Men givetvis hade det varit kommissionen angeläget att, så långt det varit möjligt, även låta den arbetslösa ungdomen få del av statens hjälpförmåner. I den mån det gällt ungdom, som fyllt 18 år, hade sålunda platser till växlande antal beretts dessa arbetslösa vid de statliga reservarbetena. Enligt verkställda undersökningar utgjorde nämligen arbetarna intill åldern 20 år 8 à 9 % av arbetsstyrkorna under åren 1925—1929 eller

i augusti månad 1926	9,3 %
» mars »	9,2 »
» » » 1929	7,9 » samt
» september »	8,2 »

Vid nyss angivna tidpunkter hade största antalet anställda unga personer utgjort 392 (i mars 1926) och det lägsta antalet 67 (i september 1929).

Vidare hade kommissionen beviljat statsbidrag till anordnande av yrkeskurser; ingen framställning om statsbidrag till dylika hade hittills blivit av kommissionen avslagen. Sådana kurser hade under årens lopp bedrivits på olika platser i landet men påginge för närvarande allenast inom Göteborgs stad samt i sex övernorrländska kommuner. Följande sammanställning meddelade upplysning om de kommuner, varom för närvarande vore fråga, samt om de ämnen, som förekomme vid undervisningen, kursernas längd, statsbidragets storlek samt det ungefärliga antalet deltagare i kurserna.

Kurser i mars 1931.

Kommun	Ämnen	Längd	Statsbidrag	Antal deltagare
Göteborgs stad	Trä- och metallslöjd.	2 $\frac{1}{2}$ mån.	3 450:—	c:a 200
Byske	Snickeri, smide, vävnad.	5 »	2 780:—	» 50
Luleå stad	Snickeri, mek. verkstadsarb.	4 »	4 620:—	» 50
Hortlax	Träslöjd.	1 $\frac{1}{2}$ »	1 620:—	» 35
Nederkalix	Mek. verkstadsarb.	2 »	887:50	» 25
Nedertorneå	Träslöjd.	3 »	1 470:—	» 15
Piteå socken	Träslöjd och skomakeri.	1 $\frac{1}{2}$ »	1 100:—	» 30

Även på annat sätt hade kommissionen sökt att bispringa den arbetslösa ungdomen, t. ex. genom att placera yngre arbetare i s. k. statskommunala arbeten, men möjligheterna härvidlag hade varit ganska begränsade. Att kommissionens ingripanden så gott som helt gått ut på att hjälpa den manliga, arbetslösa ungdomen berodde därpå, att läget på den kvinnliga arbetsmarknaden under åratals varit sådant, att något behov av speciella åtgärder från statens sida till lindrande av arbetslöshet bland kvinnlig ungdom icke förelegat.

Ehuru de av kommissionen hittills vidtagna åtgärderna på detta område, som nämnts, haft en rätt obetydlig omfattning, såge sig kommissionen likväl kunna med stöd av vunna erfarenheter uttala, att kurserna i fråga omfattats med intresse utav både de kommunala organen och de i kurserna anställda, och att

kommissionen fördenskull icke hyste någon tvekan om att även i fortsättningen lämna bidrag till dylika kursers anordnande, respektive utvidgande.

Den hjälp, varmed kommissionen hitintills bisträckt den arbetslösa ungdomen, hade emellertid burit tillfällighetens prägel. Att den endast kommit i fråga å ett fåtal platser i landet, berodde dock helt och hållet på att intresset för anordnandet av dylika kurser åtminstone hittills endast framträtt mera sporadiskt. Därest emellertid arbetslösheten bland ungdomen skulle, såsom nu befarades, bli mera bestående, påkallades givetvis, att åtgärder vidtoges av mera varaktig natur och av den omfattning, att dessa kunde komma det uppväxande släktet till godo på flera platser än hittills, och där ett tvingande behov gjorde sig gällande och möjligheter förefunnes att framgångsrikt organisera samhällets föranstaltningar.

Även om det icke kunde bestridas, att det i nutiden mången gång ställdes överdrivna anspråk på att det allmänna skulle träda hjälpende emellan vid inträffande svårigheter för den enskilde, syntes dock problemet rörande ungdomsarbetslösheten i sig innesluta spörsmål av så allvarlig natur, att staten icke utan vidare borde visa ifrån sig en från ansvarskännande håll framställd begäran om en utredning av det sociala onda, som ungdomsarbetslösheten dock utgjorde. Vid ett ingripande hade ju stat och kommun dessutom i sin hand att giva sin medverkan till eventuella åtgärder en sådan karaktär, att den ungdomliga ambitionen icke slappades utan i stället erhöles stärkande impulser.

Delade meningar hade hittills framträtt och komme väl också i fortsättningen att göra sig gällande om de vägar, som samhället härvid borde beträda. Men därom torde dock i stort sett enighet råda, att det allmänna hjälp måste betraktas såsom positivt värdefull, i den mån denna ginge ut på att bereda ungdomen ökad möjlighet att få syssla med något nyttigt under de betydelsefulla år, då denna ungdom normalt borde förskaffa sig den yrkesutbildning, med stöd varav den sedan hade att söka taga sig fram i livet.

Enligt arbetslöshetskommissionens förmenande mötte det stora svårigheter att anvisa en utväg, som med beaktande av förhärskande olika synpunkter på ungdomsarbetslöshetens problem tillfredsställande löste den föreliggande frågan. Men då staten enligt kommissionens nyss uttalade uppfattning icke borde visa ifrån sig den allvarligt menade vädjan, som riktats till statsmakterna om ett behjärtande av de ungas förhoppningar om samhällsåtgärder, ägnade att göra den arbetslösa ungdomen bättre skickad att möta kampen för tillvaron, ansåge kommissionen för sin del, att staten borde överväga vad som kunde inom rimlighetens gränser åtgöras. Att söka utöka möjligheterna för ungdomens yrkesutbildning vore enligt kommissionens mening härvid av grundläggande betydelse. En mera djupgående undersökning av den nuvarande ungdomsarbetslösheten skulle nämligen helt visst bringa i dagen, att nuets svårigheter särskilt för ungdomen på industriorterna berodde på att en stor del av dessa ungdomar icke förskaffat sig några som helst insikter eller färdigheter i något visst yrke. Till följd härav hade de kommit att med betydande kontingenter ingå i den nu stora armén av arbetslösa grov- och diversearbetare. Ytterst syntes läget för dem bottna i den under krigsåren uppvuxna ungdomens obenägenhet för att under den då rådande starka efterfrågan på oskolad arbetskraft underkasta sig en mångårig yrkesutbildningsmödor. Så mycket angelägnare syntes det då vara, att samhället uppmunttrade det nu uppväxande släktet till att genom yrkesutbildning på olika linjer tillägna sig de kunskaper, som ungdomen måste vara i besittning av för att kunna slå sig fram i den alltmer skärpta tävlingskampen om arbetstillfällena. Men en sådan yrkesutbildning borde skänkas ungdomen både i stad och på land, vilket i sin tur syntes kräva, att den nuvarande yrkesundervisningen utbyggdes på lämpligt sätt. Det kunde nämligen icke vara riktigt och rätt-

vist, att en dylik utbildning skulle huvudsakligen bliva förbehållen ungdomen i städerna. Den erforderliga undervisningen borde också kunna ordnas så, att även landsbygdens ungdom sattes i tillfälle att erhålla förbättrade start-möjligheter ut i livet.

Kommissionen förmodade nämligen, att det icke skulle vara uteslutet att i viss mån redan inom ramen av de möjligheter, gällande skolformer erbjödes, och i avvaktan på en effektivare organisation av hela yrkesutbildningen i vårt land, föra denna fråga ett stycke framåt. Men härutöver erfordrades säkerligen också, att man omedelbart trädde in för åtgärder, som kunde stimulera den sysslolösa ungdomen till bevistandet av kortare kurser, vare sig med huvudsaklig kulturell tendens såsom i folkhögskolan eller med övervägande praktisk läggning såsom i de lägre lantbruksskolorna. Skulle det för övrigt visa sig möjligt att med dessa senare såsom mellanled binda ett allt större antal av det uppväxande släktet vid intresse för jordbruket och dess förhållanden, vore även detta förvisso tacknämligt.

Men även den ungdom, som vore utrustad med goda fackinsikter och villig arbetshåg, kunde bliva dömd till fortsatt överksamhet, om den icke bjödes möjlighet att vinna placering i produktivt arbete. Till underlättande av gynnsammare förhållanden härutinnan syntes det vara av synnerlig betydelse, att staten genomförde en förbättring av den offentliga förmedlingen av ungdomlig arbetskraft. En rationellt lagd och effektivt genomförd yrkesutbildning, i görligaste mån anpassad efter arbetsmarknadens olika möjligheter, kompletterad med en förbättrad arbetsförmedling för unga personer över 18 år, syntes, såvitt kommissionen kunde finna, vara den väg, på vilken för närvarande de bästa resultaten kunde ernås för att förhjälpa den arbetslösa ungdomen till bättre villkor.

Socialstyrelsen har i sitt yttrande, efter erinran att ungdomsarbetslösheten sedan ganska länge utgjort ett aktuellt socialt problem, som varit föremål för stor uppmärksamhet, till en början framhållit, att de arbetslösa, om vilka det här vore fråga, med hänsyn till åldern kunde uppdelas i två grupper, den ena omfattande ungdom från 14 till 18 år och den andra omfattande ungdom från 18 till högst 25 år. Vad anginge den förstnämnda gruppen syntes arbetslösheten inom densamma visa åtminstone viss tendens till minskning, medan däremot arbetslösheten inom den senare gruppen syntes vara stadd i ökning.

Under framhållande att ungdomsarbetslösheten givetvis i väsentlig mån hade sin grund i samma omständigheter som arbetslöshet i allmänhet, har styrelsen härefter angående vissa speciella orsaker till arbetslösheten hos ungdom över 18 år anfört följande.

Ungdomen hade, där den överhuvud erhållit utbildning, vid 18 års ålder i regel ej nått en vuxens fulla yrkesskicklighet, mognad och användbarhet. Då den emellertid i stor utsträckning — enligt kollektivavtal — i avlösningshänseende skulle likställas med fullt yrkesskicklig vuxen arbetskraft men ej vore i stånd att i samma mån göra skäl för denna lön, bleve följden lätt, att den stöttes ut i konkurrensen om arbetstillfällena.

Kollektivavtalen stipulerade också ofta, att de äldre vid såväl indragning av arbetskraft som vid utökning, skulle äga företräde till erhållande av arbete. Denna princip, som själfallet förestavats av humanitär omsorg om de äldre, som merendels vore familjeförsörjare, vore uppenbarligen av beskaffenhet att menligt återverka på nu ifrågakvarande yngre åldersklassers utkomstmöjligheter.

Det avbrott, som fullgörandet av värnplikten medförde i anställningen, syn-

tes i en del fall minska utsikterna för den unge mannen att erhålla anställning jämväl under tiden närmast före och efter denna tjänstgöring.

Den vanligaste orsaken till här ifrågakarande arbetslöshet vore emellertid det förhållandet, att gossar och flickor efter slutad skolgång i stor utsträckning erhöles lättare springsysslor, från vilka de ofta avskedades vid uppnådda 18 år, då de sedan i brist på erforderlig yrkesutbildning hade svårt att upptaga konkurrensen om arbetstillfällena.

Socialstyrelsen framhåller härefter, att vid motarbetande av ungdomsarbetslösheten arbetsförmedlingens medverkan vore av den största betydelse, och har styrelsen i detta sammanhang erinrat om det förslag, som av 1926 års arbetslöshetsakkunniga framlagts i syfte att förstärka den offentliga arbetsförmedlingens organisation. Enligt styrelsen vore en dylik förstärkning önskvärd, men syntes frågan härom med hänsyn till dess samband med andra under utredning varande frågor angående arbetslösheten icke för närvarande kunna upptagas till behandling.

Vad speciellt angår arbetsförmedling för ungdom under 18 år har styrelsen vidare framhållit, att en sådan för närvarande vore under utbyggnad och att särskild ungdomsförmedling vore anordnad i Stockholm, Göteborg och Malmö samt vid Östergötlands läns arbetsförmedlingsanstalt, varförutom inrättandet av dylik förmedling planerades i flera andra orter.

Styrelsen har slutligen såsom sin mening uttalat, att man snart syntes böra till övervägande upptaga frågan, huruvida icke arbetsförmedlingsanstalterna borde utrustas med mera utvecklade och förfinade hjälpmedel än dem, som nu stode till buds, för fyllande av sina individuellt inriktade uppgifter, särskilt i vad rörde ungdomens yrkesrådgivning.

I detta sammanhang torde jag få erinra, att från och med budgetåret 1928/1929 och hittills ett belopp av högst 10,000 kronor av det allmänna arbetsförmedlingsanslaget fått utgå till bestridande av kostnaderna för särskilda anordningar för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom. För innevarande budgetår hava bidrag till ändamålet beviljats arbetsförmedlingarna i städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Trälleborg samt i Södermanlands, Östergötlands, Göteborgs och Bohus samt Västmanlands län. Innevarande års riksdag har nu beslutit upphäva beloppets maximering. Beslutet är motiverat med att, då ungdomsförmedlingen vore under uppbyggnad och strävanden gjordes på åtskilliga håll att nå fram till positiva åtgärder i denna viktiga fråga samt det icke kunde anses rimligt, att eventuellt uppnåeliga resultat skulle kunna äventyras genom brist på medel, starka skäl talade för, att maximeringen av bidraget upphävdes.

Jag torde även, innan jag ingår på behandlingen av själva anslagsfrågan, få redogöra för ett av arbetslöshetskommissionen i skrivelse den 13 mars 1931 gjort uttalande angående *reservarbetenas värde för de i arbetena anställda* och för i samband därmed framlagda upplysningar om *relationen mellan arbetsförtjänster och administrationskostnader*.

Till närmare belysning av dessa båda spörsmål har kommissionen till en början meddelat följande tablä.

*Uttalande
angående
reserv-
arbeten.*

	1925		1/1—30/6 1926	
	Per arb.-dag	%	Per arb.-dag	%
	Kr.		Kr.	
<i>Central förvaltning:</i>				
Avlöningar och arvoden	0: 87	5.3	0: 24	4.2
Kontorsomkostnader	0: 10	1.4	0: 06	1.0
Resor, vilka ej kunna fördelas	0: 04	0.6	0: 01	0.2
Diverse kostnader	0: 03	0.4	0: 01	0.2
Summa centrala kostnader	0: 54	7.7	0: 32	5.6
Stagningskostnader för nya arbeten	—	—	—	—
<i>Arbetsplatsernas kostnader:</i>				
Arbetslöner, effektiva	4: 13	59.0	3: 93	67.8
» , ineffektiva	0: 14	2.0	0: 06	1.0
» , specialarbetare	0: 14	2.0	0: 06	1.1
Summa löner	4: 41	63.0	4: 05	69.9
Proviantkostnader	0: 29	4.2	0: 25	4.3
Ortstillägg	0: 33	4.7	0: 30	5.1
Olycksfall	0: 14	2.1	0: 13	2.3
Arbetarnas resor	0: 18	2.5	0: 13	2.4
Förläggingskostnader	0: 21	3.0	0: 14	2.4
Summa övriga utgifter för arbetarna	1: 15	16.5	0: 95	16.5
Summa löner och övriga utgifter för arbetarna	5: 56	79.5	5: 00	86.4
<i>Ledningskostnader:</i>				
Avlöningar (netto)*	0: 14	2.1	0: 09	1.6
Resor	0: 08	1.0	0: 05	0.8
Förmans- och lagbaspengar	0: 08	1.2	0: 08	1.3
Arbetsplatsernas ledningskostnader	0: 30	4.3	0: 22	3.7
<i>Materialkostnader:</i>				
Materialier	0: 27	3.9	0: 20	3.3
Transportkostnader	0: 23	3.2	0: 03	0.5
Skadeersättningar	0: 03	0.4	—	—
Kontorsomkostnader	0: 02	0.3	0: 01	0.2
Diverse kostnader	0: 05	0.7	0: 02	0.3
Stagn.-kostn. o. kontrollarvoden	—	—	—	—
Arbetsplatsernas kostnadssumma	6: 46	92.3	5: 48	94.4
Summa centralförvaltn. och arbetsplatser	7: 00	100.0	5: 50	100.0
Ersättningar för utfört arbete och ortstillägg	0: 65	9.2	0: 56	9.8
Nettokostnad	6: 35	90.8	5: 24	90.2
*) d. v. s. efter avdrag av arbetsgivarnes bidrag, som uppgått till	0: 29	4.2	0: 22	3.8

Kommissionen har härefter anført följande.

Tablån innehöller specificerade uppgifter om de olika huvudposter, på vilka totalkostnaderna fördelade sig. Intresset knöte sig härvid i första hand till uppgifterna om de samlade förmåner, arbetarna kunnat utvinna av sin anställning vid de statliga reservarbetena. Till en början erinrades härvid om att

1926/1927		1927/1928		1928/1929		1929/1930		1/7—30/11 1930	
Per arb.-dag	%	Per arb.-dag	%	Per arb.-dag	%	Per arb.-dag	%	Per arb.-dag	%
Kr.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.	
0:30	4.9	0:25	3.8	0:35	4.7	0:39	5.1	0:38	5.0
0:10	1.6	0:10	1.6	0:14	1.8	0:13	1.7	0:09	1.2
0:02	0.4	0:01	0.2	0:04	0.6	0:02	0.2	0:01	0.1
0:01	0.2	0:02	0.3	0:02	0.3	0:02	0.2	0:02	0.2
0:43	7.1	0:38	5.9	0:55	7.4	0:56	7.2	0:50	6.5
—	—	0:01	0.1	0:03	0.4	0:02	0.2	0:04	0.5
3:33	64.4	4:14	63.2	4:00	54.3	4:15	53.6	4:13	53.9
0:06	1.0	0:05	0.7	0:05	0.7	0:05	0.6	—	—
0:09	1.5	0:14	2.2	0:30	4.0	0:43	5.6	0:44	5.8
4:08	66.9	4:33	66.1	4:35	59.0	4:63	59.8	4:57	59.7
0:12	1.8	—	—	—	—	—	—	—	—
0:27	4.5	0:23	3.5	0:23	3.1	0:20	2.6	0:28	3.7
0:17	2.8	0:15	2.3	0:20	2.7	0:26	3.3	0:17	2.2
0:18	3.0	0:15	2.3	0:14	1.9	0:19	2.4	0:12	1.6
0:17	3.1	0:16	2.5	0:23	3.1	0:22	2.9	0:22	2.8
0:91	15.2	0:69	10.6	0:80	10.8	0:87	11.2	0:79	10.3
4:99	82.1	5:02	76.7	5:15	69.8	5:50	71.0	5:36	70.0
0:15	2.4	0:23	3.6	0:36	4.9	0:36	4.6	0:30	4.0
0:07	1.1	0:07	1.0	0:10	1.3	0:10	1.3	0:09	1.2
0:07	1.3	0:09	1.3	0:10	1.3	0:09	1.2	0:10	1.3
0:29	4.8	0:39	5.9	0:56	7.5	0:55	7.1	0:49	6.5
0:27	4.5	0:47	7.1	0:65	8.8	0:67	8.8	0:80	10.4
0:07	1.0	0:23	3.6	0:38	5.3	0:39	5.1	0:42	5.5
—	0.1	0:01	0.1	—	—	—	—	—	—
0:02	0.3	0:02	0.3	0:04	0.5	0:03	0.4	0:03	0.4
0:01	0.1	0:01	0.1	—	—	—	—	0:01	0.1
—	—	0:01	0.2	0:02	0.3	0:02	0.2	0:01	0.1
5:65	92.9	6:16	94.0	6:80	92.2	7:16	92.6	7:12	93.0
6:08	100.0	6:55	100.0	7:38	100.0	7:74	100.0	7:66	100.0
0:68	11.2	0:48	7.3	0:67	9.0	1:07	13.8	0:41	5.4
5:40	88.8	6:07	92.7	6:71	91.0	6:67	86.2	7:25	94.6
0:22	3.7	0:16	2.4	0:17	2.3	0:13	1.7	0:14	1.7

de i tablan redovisade lönerna vore genomsnittssiffror, och att följaktligen både högre och lägre löner faktiskt intjänats. Under hela den tid, åren 1925—1930, som redogörelsen omfattade, hade medelinkomsten aldrig understigit 4 kronor men väl i bästa fall, såsom under budgetåret 1929/1930, stigit till 4 kronor 63 öre. Lägsta inkomsten noterades för första halvåret 1926 med 4 kronor 5 öre

och för budgetåret 1926/1927 med 4 kronor 8 öre. Denna variation i fråga om löneinkomsten hade sin förklaring i en serie av olika faktorer, såsom arbetsstyrkans växlande storlek och sammansättning, de klimatiska förhållandena särskilt under vinterhalvåret, arbetsplatsernas förläggande till områden med låga löner eller platser med jämförelsevis hög grovarbetarlön o. s. v.

Arbetarna åtnjöt emellertid icke blott kontant lön utan även vissa andra förmåner av social natur, vilka — såsom tablån utvisade — åsamkat staten ganska betydande kostnader. Hit vore exempelvis att räkna arbetarnas fria resor, förmånen av fri bostad och servis i viss omfattning, kostnader för sjuk- och läkarvård, ortstillägg till vissa familjeförsörjare o. s. v. Den sammanlagda kostnaden för dessa ändamål varierade givetvis, och den hade under de senaste åren nedgått per arbetsdag räknat. Den högsta siffran vore att anteckna för år 1925, då dessa utgifter drogo en kostnad per man och dag av 1 krona 15 öre, och den lägsta siffran för budgetåret 1927/1928, då siffran var 69 öre.

Lades statens kostnader för arbetslöner och övriga utgifter för arbetarna tillhoppa, erhöles ett uttryck för det sammanlagda värdet av arbetarnas förmåner under anställningen vid statliga reservarbeten. Totalförmånernas summa visade sig härvid hava varit störst under år 1925, då denna uppgick till 5 kronor 56 öre per man och dag och lägst under budgetåret 1926/1927, då beloppet sjönk till 4 kronor 99 öre. Ortstillägg komme som bekant endast i fråga för familjeförsörjare. Om dettas genomsnittsvärde under här berörda period — ungefär 25 öre per dag och familjeförsörjare — avdroges, visade det sig, att arbetarnas *genomsnittliga* förmån av anställning vid statligt reservarbete under denna period likväl hållit sig vid omkring 5 kronor per man och dag.

Sammanlagt hade arbetslöner och övriga utgifter för arbetarna krävt *mellan 70 och 80 %* av de statliga reservarbetenas totalkostnader. Sin största andel av totalkostnaderna, 86.4 %, hade arbetarna erhållit under förra hälften av år 1926, medan den lägsta siffran, 69.8 %, hänförde sig till budgetåret 1928/1929.

Kommissionens kostnader för reservarbetenas förvaltning belöpte sig på sådana, som härvid utgingo till den centrala ledningen av arbetena och till arbetsplatsernas ledning. Huru dessa kostnader fördelat sig per arbetsdag under åren 1925—1930 framginge jämväl av tablån, enligt vilken kostnaderna i fråga per dag med undantag för budgetåren 1928—1930 legat under 1 krona eller närmare besett utgjort lägst 54 öre, högst 1 krona 11 öre per dag, motsvarande högst 14.9 % och lägst 9.3 % av reservarbetenas kostnader per arbetsdag.

Enligt arbetslöshetskommissionens förmenande berättigade de sålunda framlagda siffrorna till det uttalandet, att den andel av kostnaderna för de statliga reservarbetena, som fallit på dessas skötsel, i stort sett icke varit större än motsvarande kostnader på den öppna arbetsmarknaden beträffande företag av liknande beskaffenhet, och att reservarbetarna följaktligen kommit i åtnjutande av så stor del av för ändamålet anslagna medel, som det överhuvud taget varit möjligt att bereda dem vid upprätthållandet av ett system av reservarbeten, i vilkas kostnader måste ingå sådana av social natur och i viss utsträckning även andra utgifter, som ej behövde tagas i beräkning vid utförandet av likartade arbeten på den öppna arbetsmarknaden.

Arbetslöshetsutredningen.

Vid den preliminära behandlingen av ifrågavarande ärende i årets statsverksproposition erinrade jag, bland annat, om den s. k. *arbetslöshetsutredningen*, som har till uppdrag att inkomma med utredning rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande. Jag framhöll därvid,

att utredningen meddelat, att första delen av dess betänkande inom kort komme att föreligga tryckfärdig.

I anslutning till detta uttalande får jag nu förmåla, att arbetslöshetsutredningens arbete fortskridit så långt, att nästan hela första delen av betänkandet, vilken del berör arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker, föreligger i korrektur, varav jag erhållit del. Betänkandets första del kommer att bestå av fem avdelningar; korrekturet omfattar, så gott som fullständigt, de fyra första av dessa avdelningar. Beträffande den femte avdelningen framgår av en innehållsöversikt, som jämväl överlämnats till mig, vilka frågor, som komma att beröras däri. Jag torde här få i korthet lämna en redogörelse för innehållet i sagda del av betänkandet.

I första avdelningen beröres arbetslösheten i Sverige till år 1920. Materialet är fördelat på tre kapitel. I det första behandlas arbetslösheten under 1800-talet och fram till år 1914, i det andra arbetslösheten åren 1914—1920 och i det tredje arbetslöshetsbegreppets förskjutningar.

Andra avdelningen behandlar arbetslösheten i Sverige från år 1920. I ett särskilt kapitel redogöres därvid för arbetslöshetens omfattning, medan i ett annat kapitel uppgifter lämnas angående arbetslösheten inom olika kön, åldrar och yrken.

I tredje avdelningen behandlas det svenska näringslivet och dess förändringar efter år 1920. Avdelningens sex kapitel beröra *dels* förändringar i nationalinkomst, kapitalbildning och penningväsen, *dels* löneutvecklingen, *dels* förändringar i näringslivets inriktning, produktivitet och behov av arbetskraft, *dels* utrikeshandelns utveckling, *dels* förändringar i den offentliga hushållningen sedan tiden före kriget, *dels* ock förändringar i folkmängd och tillgång på arbetskraft.

Den svenska arbetsmarknaden och dess förändringar efter år 1920 belysas i fjärde avdelningen. Redogörelser lämnas härvid, fördelade på fem kapitel, för arbetsmarknadens storlek och sammansättning, konjunkturernas inverkan på arbetsmarknaden, säsongerna på arbetsmarknaden, omflytningssiffror samt rörlighets- och tröghetsfaktorer på arbetsmarknaden och deras förändringar.

Femte avdelningen slutligen, som jag ej haft tillgänglig i korrektur, skall beröra orsaker till arbetslösheten i Sverige med särskild hänsyn till förhållandena efter år 1920. I fem särskilda kapitel skola behandlas arbetslöshetens begrepp och former, dess variationer under inflytande av företagandets och penningvärdets förändringar, av tillfälliga förändringar i efterfrågan på arbetskraft eller av tillfälliga förändringar i utbudet på arbetskraft. Ett sjätte till avdelningen hörande kapitel skall innehålla översikt av arbetslöshetsituationen i Sverige åren 1920—1929.

Jag torde även böra före anslagsfrågans behandling omnämna ett av årets riksdag fattat beslut, som är av betydelse i förevarande sammanhang. Med anledning av väckta motioner har riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om skyndsamt övervägande av möjligheterna att såsom reservarbete genom statens arbetslöshetskommissions försorg igångsätta anläggningen av en *inomskürsfarled Ramsvikskilen—Ålstenshamn*.

*Farled
Ramsviks-
kilen—Ål-
stenshamn.*

På grund av riksdagens beslut har utredning i det avseende, som riksdagen påkallat, omedelbart igångsatts.

Vid min förberedande anmälan till årets statsverksproposition av förevarande ärende (femte huvudtiteln, punkten 8) omförmålde jag, att statens ar-

*Statsverks-
propositio-
nen 1931.*

betslöshetskommission i skrivelse den 28 november 1930 gjort framställning om anslag för budgetåret 1931/1932 till bekämpande av arbetslösheten. I denna skrivelse uppskattade kommissionen det belopp, som skulle erfordras för hjälpverksamheten under nästa budgetår, till minst 7,000,000 kronor.

I fortsättningen av mitt anförande till statsverkspropositionen erinrade jag, att vid behandlingen de senaste budgetåren av frågan om formerna för den statliga verksamheten till arbetslöshetens bekämpande såsom skäl för att denna verksamhet tills vidare borde fortsättas i hittillsvarande former, bland annat, hänvisats till att utredning i ämnet påginge dels hos den s. k. arbetslöshetsutredningen, som hade till uppdrag att inkomma med utredning rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande, dels också hos socialstyrelsen, som anbefallts att i vissa hänseenden verkställa kompletterande utredning till det av 1926 års arbetslöshetsakkunniga avgivna betänkandet i arbetslöshetsförsäkringsfrågan. Samma skäl för att nu icke företaga en omläggning föreläge alltså. Vad särskilt anginge arbetslöshetsutredningens arbete framhöll jag, att utredningen meddelat, att första delen av dess betänkande, innehållande redogörelse för arbetslöshetens orsaker, inom kort komme att föreligga tryckfärdig. Det kunde då icke gärna ifrågasättas, att icke denna redogörelse skulle avvaktas, innan ståndpunkt togs i frågan.

På grund härav liksom även av andra skäl, vilka jag torde få tillfälle att i senare sammanhang utveckla, hade man enligt min mening att räkna med att statens verksamhet till bekämpande av arbetslösheten komme att även under nästa budgetår bedrivas efter i huvudsak samma grunder som hittills. Vad beträffade det anslagsbelopp, som under denna förutsättning erfordrades för nämnda tid, syntes det icke vara lämpligt att redan vid tiden för statsverkspropositionens avlåtande träffa slutligt avgörande. På sätt som ägt rum de senaste fem åren syntes man nämligen före avlåtandet av förslag i ämnet till riksdagen böra så långt som möjligt avvakta utvecklingen på arbetsmarknaden. Särskilt i år, då större ovisshet än vanligt i betydelsefulla avseenden vore rådande angående denna utveckling, vore ett dylikt avvaktande att tillråda. Jag anhöll därför, att med framläggande av definitivt förslag i ämnet måtte få tills vidare anstå. Vid den tidpunkt, då jag sålunda hade att återkomma till ämnet, syntes det bland annat bliva anledning att närmare ingå på de särskilda punkterna av det föreliggande problemet.

I fråga om det *anslagsbehov, som borde beräknas för nästa budgetår*, framhöll jag i statsverkspropositionen, att det redan då vore uppenbart, att en högst avsevärd höjning av anslagsbeloppet skulle bliva nödvändig, detta beroende ej blott på den väntade ökningen i arbetslösheten utan även därpå att någon motsvarighet till de reservationer, som under de sista åren undan för undan bidragit till att de nybeviljade anslagsbeloppen kunnat hållas nere, nu icke komme att finnas. Jag tillade också, att jag — utan att ännu hava kunnat intaga definitiv ståndpunkt till frågan — ansett mig icke böra förorda en lägre uppskattning, än arbetslöshetskommissionen föreslagit. Kommissionens kalkyler byggde på att man för nästa budgetår borde räkna med en arbetslöshet av ungefär samma omfattning som den, vilken dittills uppstått och

antogs komma att uppstå under löpande budgetperiod. Med de erfarenheter, som dittills gjorts, syntes försiktigheten bjuda, att man icke utginge från gynnsammare förutsättningar. Större möjlighet att bedöma anslagsbehovet komme givetvis att finnas vid den tidpunkt, då definitivt förslag i frågan senast borde framläggas.

På min hemställan beräknades, såsom förut angivits, i riksstaten ett anslag å 7,000,000 kronor till bekämpande av arbetslösheten för nästa budgetår.

Statens arbetslöshetskommission har sedermera i en den 18 mars 1931 inkommen skrivelse lämnat vissa uppgifter till komplettering av en del i kommissionens förenämnda skrivelse den 28 november 1930 meddelade siffror och beräkningar. Till dessa uppgifter har kommissionen fogat några erinringar beträffande kommissionens uppfattning rörande arbetsmarknadens utveckling.

Arbetslöshetskommissionen angående medlemsbehovet m. m.

Jag torde nu i ett sammanhang få lämna en redogörelse för de av kommissionen i skrivelserna den 28 november 1930 och den 18 mars 1931 lämnade uppgifterna, i vad dessa beröra arbetsmarknadens utveckling och läge.

Till belysande av *arbetsmarknadens utveckling och arbetslöshetens omfattning* har kommissionen meddelat de uppgifter, som återgivas i följande tre tabeller utvisande, *den första* antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen, *den andra* det procentuella antalet arbetslösa bland de till fackföreningarna anslutna arbetarna och *den tredje* antalet anmälda hjälpsökande arbetslösa.

Antal ansökningar på 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen.

M å n a d	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Januari	296	273	293	279	241	241	222
Februari	256	247	258	260	215	211	
Mars	207	191	208	201	174	171	
April	166	163	171	165	150	140	
Maj	157	162	168	146	134	129	
Juni	159	166	161	157	135	127	
Juli	162	161	150	167	137	140	
Augusti	156	151	148	160	135	144	
September	154	158	143	142	127	146	
Oktober	172	186	170	156	148	175	
November	246	273	242	230	202	254	
December	226	268	243	220	203	238	

Fackföreningarnas arbetslöshet i % av medlemsantalet.

M å n a d	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Januari	14.8	15.7	16.3	14.3	14.8	13.9	
Februari	13.6	14.8	15.6	13.3	14.6	13.2	
Mars	12.8	14.7	14.1	13.2	13.7	12.8	
April	10.0	12.3	12.3	11.7	11.4	10.8	
Maj	8.2	9.9	9.9	8.2	7.7	8.0	
Juni	8.2	9.6	9.4	7.6	6.8	8.0	
Juli	7.6	8.6	8.3	7.4	6.8	8.0	
Augusti	7.7	8.3	7.9	6.9	6.1	8.1	
September	8.5	9.1	8.4	7.8	6.7	9.5	
Oktober	10.1	11.4	10.4	9.0	8.7	12.2	
November	11.8	13.0	12.8	10.9	10.1	15.3	
December	19.5	19.1	18.6	17.3	16.3	22.6	

Antalet hjälpsökande arbetslösa.

M å n a d	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Januari	20 600	22 700	27 400	26 650	18 500	16 650	40 250
Februari	21 600	22 300	25 400	26 300	17 700	15 400	42 000
Mars	18 600	20 500	22 400	24 600	15 700	13 600	
April	14 800	16 600	22 200	19 600	12 250	11 400	
Maj	12 100	13 900	18 100	14 100	8 450	9 000	
Juni	10 300	11 750	15 200	11 150	5 850	6 650	
Juli	9 400	10 850	12 200	9 500	5 050	5 800	
Augusti	9 450	11 200	12 700	9 850	4 850	6 300	
September	10 150	12 000	12 900	10 000	5 050	8 600	
Oktober	13 150	15 500	16 450	12 950	7 300	14 600	
November	18 000	20 050	21 400	16 450	9 800	24 800	
December	20 300	24 700	24 200	18 700	12 050	31 900	

Antalet hjälpsökande arbetslösa för februari månad innevarande kalenderår är endast preliminärt beräknat.

Vidare har kommissionen lämnat i följande tabell sammanförda uppgifter rörande antalet hjälpta personer samt huru dessa fördela sig på de olika hjälpformerna. Till underlättande av jämförelsen hava i tabellen upptagits jämväl siffrorna rörande antalet hjälpsökande arbetslösa, ehuru dessa siffror redan återfinnas i den sist här förut återgivna tabellen.

Tidpunkt		Antal hjälpsökande	Antal sysselsatta i			Antal understödda		Hela antalet arbetslösa, som erhållit hjälp	Antalet hjälpta i % av hela antalet arbetslösa
År	Sista dagen i månaden		statliga reservarbeten	statskommunala reservarbeten	kommunala reservarbeten	med statsbidrag	utan statsbidrag		
1925	jan.	20 600	1 852	738	2 613	—	341	5 544	26.9
	april	14 800	3 094	1 076	2 496	—	348	7 014	47.4
	juli	9 400	1 839	548	1 222	—	63	3 672	39.0
	okt.	13 150	1 699	367	884	—	123	3 073	23.4
1926	jan.	22 700	3 433	598	2 204	—	2 033	8 268	36.4
	april	16 600	3 836	1 161	1 841	4	388	7 230	43.5
	juli	10 850	2 101	363	1 200	—	64	3 728	34.3
1927	okt.	15 500	1 991	251	1 303	—	—	3 915	25.2
	jan.	27 400	3 646	1 301	3 126	199	2 015	10 287	37.5
	april	22 200	3 499	1 446	2 668	214	1 060	8 887	40.0
	juli	12 200	2 603	559	1 451	—	1 305	5 918	48.5
1928	okt.	16 450	2 085	517	1 317	29	2 006	5 954	36.1
	jan.	26 650	4 320	1 372	2 380	215	3 937	12 224	45.8
	april	19 600	3 993	1 192	1 907	336	2 590	10 018	51.0
	juli	9 500	1 336	294	949	—	925	3 504	36.8
1929	okt.	12 950	1 385	347	1 035	—	693	3 460	26.7
	jan.	18 500	3 539	953	2 037	130	2 084	8 743	47.2
	april	12 250	2 865	1 048	1 352	188	1 277	6 730	54.9
	juli	5 050	1 071	15	846	—	210	2 142	42.4
1930	okt.	7 300	1 129	46	535	—	288	1 998	27.4
	jan.	16 650	3 049	694	1 702	214	2 109	7 768	46.7
	april	11 400	2 641	630	1 123	273	1 398	6 065	53.3
	juli	5 800	1 580	32	646	—	563	2 821	48.4
1931	okt.	14 600	1 935	39	1 062	—	1 108	4 144	28.3
	jan.	40 250	5 081	900	5 486	1 383	4 498	17 348	43.1

Ytterligare har kommissionen meddelat en tabell rörande *de anmälda arbetslösas procentuella fördelning på yrkesgrupper vid olika tidpunkter*. Tabellen i fråga är av följande utseende.

G r u p p	1925		1926		1927		1928		1929		1930		1931
	febr.	juli	febr.	juli	febr.	juli	febr.	juli	febr.	juli	febr.	juli	jan.
<i>Jordbruk och skogshushållning.</i>													
Jordbruk	3	2	3	4	3	2	4	2	3	1	2	2	4
Skogshushållning .	7	4	2	3	1	2	1	2	1	1	1	1	3
<i>Industri och hantverk.</i>													
Gruvdrift och malmförädling	9	15	11	14	7	11	6	11	6	10	5	9	6
Jord-, sten- och glasindustri	5	5	4	7	8	3	3	3	3	4	3	3	8
Metall- och maskinindustri	14	13	9	9	9	10	7	8	6	7	6	6	7
Trävaruindustri . .	13	8	13	9	13	12	12	10	12	12	14	9	14
Byggnadsverksamhet	9	5	11	6	9	7	10	6	11	5	10	7	7
Övriga industrier .	4	6	5	5	5	6	5	5	6	6	6	7	8
Industri och hantverk, ej spec. . .	4	4	2	3	3	3	3	4	2	3	3	2	2
<i>Sjöfart och fiske</i> .	3	6	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
<i>Handel och samfärdsel m. m. . .</i>	7	6	6	6	6	8	8	9	6	7	7	7	4
<i>Arbete, ej hänförligt till annan grupp (grovarbetare) . . .</i>	22	26	31	33	35	35	40	39	43	43	42	46	36
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal hjälpsökande arbetslösa	21600	9400	22300	10850	25400	12200	26300	9500	17700	5050	15400	5800	40250

I anslutning till de sålunda lämnade statistiska uppgifterna har kommissionen i skrivelsen den 28 november 1930 anfört följande.

De år, som följt sedan den egentliga deflationskrisen upphört och mera normala förhållanden inträtt, hade icke vad arbetsmarknaden beträffade företett ensartade drag i sin utveckling. Ännu under år 1925 hade läget ur arbetslöshetssynpunkt ej varit alltför ogynnsamt, men mot slutet av år 1926 ådagalade såväl uppgifterna om antalet ansökningar på 100 lediga platser vid den offentliga arbetsförmedlingen och fackföreningarnas redovisning av arbetslöshetens omfattning inom deras klientel som också de till arbetslöshetskommissionen från kommunerna ingångna rapporterna om de hjälpsökandes antal, att arbetsmarknaden börjat ånyo försämrats, särskilt för grovarbetarna. Den redan under krisåren besvärande arbetslösheten bland gruv- och malmförädlingsindustrins arbetare hade också ytterligare accentuerats. Likaledes hade svårigheterna varit i tillväxt för trävaruindustrins anställda, medan däremot läget förskjujits i gynnsammare riktning för de i metall- och maskinindustrin samt inom byggnadsverksamheten sysselsatta.

Under en stor del av år 1927 hade arbetsmarknaden visat ungefär samma ut-

seende som närmast föregående år, dock med en dragning mot ytterligare försämring under den kallare årstiden. Kommissionen hade sålunda haft att — med bortseende från några vintermånadssiffror under påföljande år — under flera månader i streck inregistrera de högsta arbetslöshetssiffrorna för perioden 1925—1929.

Redan med inträdet av vårsäsongen 1928 hade arbetslösheten börjat att ånyo märkbart avtaga enligt vad som hade framgått av upplysningsmaterialet från alla de offentliga organ, som hade haft att syssla med arbetsmarknadens problem. Verkningarna av den begynnande industriella högkonjunkturen hade givit efter hand allt starkare utslag även i socialstatistiken, och från senare hälften av år 1929 kunde de mest fördelaktiga siffror noteras, som arbetsmarknaden företett under perioden 1925—1929. Den under dessa år stegrade övervikten av grovarbetare inom klientelet hade understrukit periodens karaktär av industriell expansionsperiod.

Medan inträdet av en tryckande lågkonjunktur hade berett nästan alla storindustriellt betonade länder utomordentliga svårigheter ända från senare hälften av 1929, hade arbetsmarknaden i Sverige undgått att drabbas av motsvarande rubbningar år 1929, och det hade i själva verket dröjt ända till mitten av år 1930, innan någon avmattning inom näringslivet givit sig mera tydligt till känna. Då hade emellertid driftsnedläggningar och avskedanden av arbetare börjat att genomföras inom några industrier, under det att man inom åtskilliga andra beslutit inskränka driften och förkorta arbetstiden. Från och med hösten 1930 hade tecknen på arbetsmarknadens försämring blivit än mer otvetydiga. Läget den 30 september 1930 visade en avsevärd höjning för antalet arbetssökande hos de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, och fackföreningarnas septembersiffra vore den högsta för denna månad redovisade sedan år 1922. Antalet hjälpsökande för oktober månad 1930 hade i förhållande till samma antal för september ökat med omkring 6,000 eller med ungefär 70 % till inalles 14,611, vilket innebure en fördubbling av siffran vid motsvarande tidpunkt 1929 (7,301).

Beträffande *förhållandet inom de särskilda yrkesgrupperna* har kommissionen i sin skrivelse den 28 november 1930 anfört:

Arbetsstillgången inom *gruv- och järnindustrin* hade under år 1929 och början av år 1930 varit relativt god men därefter försämrats, väsentligen till följd av orsaker, som sammanhänge med dessa industriers beroende av den internationella konjunkturutvecklingen.

Av övriga industrier, vilkas läge och arbetsförhållanden jämväl starkt påverkats av exportmöjligheterna, finge *trävaruindustrin* anses vara ofördelaktigt ställd på grund av priset på sågade varor. Läget på arbetsmarknaden på detta område hade under hela året — även om hänsyn toges till sommarens högsäsong — varit tryckt och på sistone ytterligare försämrats till följd av de driftsinskränkningar, som genomförts. Då beslut syntes hava på vissa håll fattats om inskränkning av 1931 års exportkvantitet av trävaror, måste ju detta även komma att inverka rubbade på denna industris arbetsmarknad under nämnda år. I övre Norrland, där svårigheterna dittills hade varit särskilt märkbara i fråga om Seskarö i Nedertorneå socken, syntes arbetsbristen bliva kännbar också under den närmaste framtiden.

I samband med läget inom trävaruindustrin kunde framhållas, att *sulfit- och sulfatmasseindustrins* ställning jämväl blivit ofördelaktigare till följd av försämrade avsättning och sjunkande priser. Verkningarna härav ur arbetsmarknadens synpunkt hade dock ännu ej blivit så starkt kännbara men syntes med all sannolikhet ej komma att utebliva.

Av exportindustrierna borde även nämnas den *mekaniska verkstadsindustrin*, vars arbetsmarknad visat tecken till försämring efter de föregående årens goda konjunkturer. Dock syntes alltjämt god efterfrågan råda på yrkeskunniga arbetare.

Förhållandena inom *textilindustrin*, som i 1929 års framställning hade be-tecknats såsom otillfredsställande, hade visserligen icke under år 1930 utlöst någon arbetslöshet av betydelse, men då utvecklingen inom nämnda industri på grund av det starka priset på textila råvaror och konjunkturerna å världsmarknaden alltjämt finge anses såsom synnerligen oviss, syntes en viss arbetslöshet inom denna näringsgren icke utesluten.

Inom *övriga industrier samt inom handel och samfärdsel* hade arbetsmarknaden dittills ganska väl motstått trycket av de vikande konjunkturerna.

Arbetsstillgången inom *skogsbruket* vore säsongbetonad i större utsträckning än inom flertalet andra näringar. Ehuru virkesförsäljningen från statens skogar vid skogsauktioner hösten 1930 haft en i stort sett normal omfattning, syntes den för träförädlingsindustrin inträdda depressionen komma att medföra inskränkningar i den stundande vinterns avverkningar.

Den långvariga depressionen inom *jordbruket* hade säkert i viss mån medfört knappare arbetsstillgång inom näringen, i det att lantbrukarna sökt att så mycket som möjligt begränsa användningen av mänsklig arbetskraft.

I avseende på gruppen *grovarbetare i allmänhet* gällde slutligen i ökad måtto vad om densamma anförts i de framställningar, kommissionen under de föregående åren avlätit till Kungl. Maj:t i budgetfrågan. Av hela antalet av till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa hade nämligen grovarbetarna utgjort inemot hälften; den jämnt stigande kurvan visade, att deras procentuella andel av det samlade klientelet ungefärligen fördubblats under den period, tabellen omfattade. För oktober 1930 hade siffran gått ned till 38,4 %, vilken sänkning syntes vara tillfällig och bero på den ovanligt starka ökningen av arbetslösheten inom ett flertal yrken, som tidigare ej uppvisat en dylik snabb och kraftig stegring.

I sin den 18 mars 1931 ingivna skrivelse har kommissionen i sistberörda avseende anfört följande.

Tungt vilade trycket alltjämt på den stora gruppen av *grov- och diversearbetare*, bland vilka cirka 15,000 anmält sig vara i behov av det allmännas hjälp.

Bland de yrkeskunniga arbetarna hade tydligen de till *trävaruindustrin* hörande fortfarande att kämpa med stora svårigheter, och då framtidsutsikterna tedde sig ovissa för denna industri, syntes staten även tills vidare bliva nödsakad att bispringa denna grupp av industriarbetare.

Känt vore, att vissa inskränkningar genomförts eller vore avsedda att genomföras inom *trämasseindustrin*. Verkningarna härav hade ännu icke framträtt så markant i arbetslöshetskommissionens rapportstatistik, men då någon förbättring i det allmänna läget för denna industri, särskilt vad anginge sulfatmassetillverkningen, ännu ej givit sig tillkänna, och man fördenskull knappast kunde räkna med att vidtagna produktionsinskränkningar skulle inom närmare tid hävas, syntes alltså även inom denna industri bliva tillfinnandes ett avsevärt överskott av arbetslösa, vilkas förhjälpande till arbete eller understöd bleve en uppgift, som staten icke heller syntes kunna skjuta ifrån sig.

Direkt avhängig av de dåliga tiderna för trävaruindustrin i dess olika branscher vore situationen inom *skogshushållningen*. De begränsade avverkningarna hade särskilt inom Norrland samt i delar av Värmland och Dalarna framkallat en arbetsbrist, som kännbart drabbat de olika grupper av skogsarbetare, småbönder och med dem likställda, vilka tidigare om åren kun-

nat räkna med anställning i skogarna såsom en någorlunda säker förvärvskälla.

Inom *stenindustrin* kunde ännu icke skönjas någon ljusning i det betryck, under vilket denna näringsgren lider, och även här måste fördenskull räknas med behov av fortsatta statliga hjälpåtgärder under den närmaste framtiden.

Läget inom *metall- och maskinindustrin*, som under ett par års tid och ända tills helt nyligen varit synnerligen tillfredsställande, hade på senaste tiden påtagligen försämrats, och då denna industri vore i hög grad känslig för svängningarna i den allmänna industriella konjunkturen, om vars framtida gestaltning det icke vore möjligt att för dagen bilda sig någon bestämd uppfattning, syntes man böra utgå från att staten skulle i fortsättningen nödgas lämna hjälp i viss utsträckning även till de arbetslösa inom denna bransch.

Bland *gruvornas* folk rådde alltså en ganska omfattande arbetslöshet, och då de arbetslösa i förevarande fall vore hemmahörande i kommuner, som endels i tio år och därutöver åsamkats utomordentligt betungande kostnader för hjälpåtgärder, förefunnes även här en kontingent arbetslösa, vilkas fortsatta omhändertagande företrädesvis vid reservarbeten staten icke syntes kunna undandraga sig.

Slutligen vore att omnämna att, de goda konjunkturerna inom *byggnadsindustrin* till trots, en avsevärd om också i viss mån säsongbetonad arbetslöshet syntes råda bland några grupper av byggnadsarbetare. Samma vore även förhållandet inom *handeln och samfärdseln*.

Beträffande *det nuvarande arbetslöshetsläget i allmänhet* har kommissionen i sin den 18 mars 1931 ingivna skrivelse framhållit följande.

I skrivelsen den 28 november 1930 hade kommissionen betonat, att då tillgängliga uppgifter om näringslivets läge gäve fog för antagandet, att situationen på arbetsmarknaden komme att undergå en ytterligare försämring under vintermånaderna.

Riktigheten av denna uppfattning hade också blivit av verkligheten bestrykt. Vad särskilt anginge de hjälpsökandes antal, hade detta icke varit så stort sedan år 1923. Det ovanliga förhållandet hade vidare inträffat, att antalet arbetslösa under februari 1931 — preliminärt cirka 42,000 — överskridit årets januarsiffra. Något liknande hade hittills aldrig förekommit under den tid, kommunerna upprätthållit mera regelbunden rapportering till kommissionen. Man måste gå tillbaka ända till vintern 1921 för att finna en motsvarande företeelse,

Till ytterligare belysande av det nuvarande arbetslöshetsläget kunde anföras, att februarisiffran för år 1931 vore i det närmaste dubbelt så stor som motsvarande siffra för år 1925 och att antalet i år i februari anmälda hjälpsökande vore icke långt ifrån tre gånger så stort som för ett år sedan. Det syntes fördenskull påfallande, att den depression, som under en längre tid satt sin prägel på den allmänna ekonomiska utvecklingen, under senare tiden även gjort sig märkbar inom det svenska näringslivet och förstärkts av den säsongmässiga avmattning, som alltid hörde vintern till. Att lågkonjunkturen i vart fall icke generellt tryckt sin stämpel på det svenska näringslivet bekräftades därav, att de hjälpsökandes antal ännu vore anmärkningsvärt ringa bland arbetarna inom ett flertal viktigare näringsgrenar, och att jämväl arbetslöshetens relativa stegring icke vore särskilt märklig bland åtskilliga yrkesgrupper.

Vad angår *det för budgetåret 1931/1932 erforderliga beloppet* har kommissionen i skrivelsen den 28 november 1930 uttalat följande.

Huru länge och i vilken omfattning den försämring i läget, som under år 1930 givit sig tillkänna, komme att fortfara, vore för det dåvarande omöjligt att uttala sig om, men då nu en period av goda tider uppenbarligen nått sin avslutning, syntes det i betraktande av den hittills städse återkommande växlingen i konjunkturena mellan goda och dåliga tider ej osannolikt, att man hade att motse en period av mindre goda tider, även om dessa möjligen komme att mildras i skärpa under inflytande av internationellt verkande faktorer av skilda slag. Kommissionen hade för den skull ansett sig böra räkna med att kostnaderna för hjälpverksamheten under nästa budgetår skulle bliva ungefär av samma storlek som under nu löpande period, i avrundat tal dock ej lägre än 7,000,000 kronor. Enär någon besparing å innevarande års anslag icke kunde beräknas uppkomma, måste hela sistnämnda belopp nyanvisas.

I sin den 18 mars 1931 ingivna skrivelse har arbetslöshetskommissionen emellertid sedermera vidtagit betydande *jämkning i beräkningen av medelsbehovet*.

Kommissionen har i sistnämnda skrivelse med avseende å beräkningarna rörande kostnaderna för den fortsatta statliga hjälpverksamheten för arbetslösa till en början anfört, att bestämmande vid dess övervägande av dessa beräkningar varit den uppfattning om läget på arbetsmarknaden och om dennas närmaste framtidsutsikter, som kommissionen bildat sig. Lika litet nu som tillföre vore det dock, anför kommissionen vidare i detta sammanhang, kommissionen möjligt att i avsaknad av säkrare hållpunkter för ett bedömande av konjunkturutvecklingens tendens framlägga någon tablå med ens approximativt angivna kostnader för olika grenar av hjälpverksamheten, men då kommissionen tidigare ansett sig kunna upprätta sina förslag med beaktande av de faktiska utgifterna under den gångna delen av ett löpande budgetår och med tillägg av de uppskattade utgifterna under den resterande delen av ett och samma budgetår, och dessa beräkningar förut i allmänhet någorlunda hållit streck, utginge kommissionen även denna gång från att en på enahanda principer grundad finansplan skulle visa sig bliva i stort sett hållbar jämväl med avseende på nästa budgetår.

I överensstämmelse härmed har kommissionen ansett, att de siffror, som lämnades i kommissionens skrivelse den 2 mars 1931 beträffande kostnaderna för nu löpande budgetår, skulle kunna utan egentliga ändringar läggas till grund för beräkningen av medelsåtgången under nästa budgetår. I sistnämnda skrivelse uppskattade kommissionen samtliga kostnader för hjälpverksamheten under innevarande budgetår till 8,354,227 kronor. Kommissionen har nu — med hänsyn härtill — beräknat kostnaderna för sin verksamhet under nästkommande budgetår till i runt tal 8,500,000 kronor. Häri skulle, enligt kommissionen, vara inräknade de kostnader, som kunde komma att drabba kommissionen såsom resultat av riksdagens beslut beträffande arbetet med den planerade inomskärsfarleden Ramsvikskilen—Ålstenshamn, i den mån kostnaderna för detta arbete komme att belasta nästinstundande budgetår. Däremot hade bortsetts från behovet av medelsreserv samt från medel, som behövde disponeras för väglån.

Vidkommande behovet av *medelsreserv* har kommissionen emellertid anfört följande.

Beträffande frågan om en medelsreserv hade kommissionen i sin framställning den 2 mars 1931 anfört några synpunkter, som kommissionen ansåge förtjänta att bli beaktade. I fråga om beräkningen av dennas storlek syntes i första hand avseende böra fästas vid, om och i vilken utsträckning det i rörelsen vid viss tidpunkt investerade (rörelse-)kapitalet inginge i medelsreservens belopp. Då så skett i de hitintills gjorda medelsberäkningarna, syntes man vid en beräkning av medelsbehovet för kommande budgetår böra i första hand söka klarlägga, hur stort rörelsekapital, som vid ett stundande budgetårsskifte kunde förmodas vara taget i anspråk. En sådan uppskattning kunde givetvis endast bli synnerligen approximativ; vid innevarande budgetårs utgång syntes beloppet i fråga dock icke böra uppskattas till lägre än 1,250,000 kronor, exklusive lån ur väglånefonden. Då kommissionen utginge från att hela det belopp å 4 miljoner kronor, som Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att anvisa som förstärkning av anslaget beträffande detta budgetårs kostnader för arbetslöshetens bekämpande, även komme att beviljas och till fullo förbrukas, syntes försiktigheten bjuda, att man i det kommande budgetårets stat icke inräknade de tillgångar, som vore investerade i rörelsen. Då en medelsreserv å 1.5 miljoner kronor tidigare och vid en verksamhet av mindre omfattning visat sig knapp, syntes densamma för nästa budgetår ej kunna skäligen upptagas till lägre belopp än 1.5 miljoner kronor.

Vad angår den s. k. *väglånefonden* har kommissionen anfört:

Kommissionen satte i skrivelsen den 2 mars 1931 i fråga, huruvida icke det belopp å 1 miljon kronor, som anvisats enligt brevet den 2 september 1921, borde avdelas från disponibla medel. Kommissionen hade härvid tillåtit sig att erinra om att Kungl. Maj:t genom brev den 4 april 1924 på därom av kommissionen i skrivelse den 11 mars 1924 gjord framställning medgivit, att vad som av från denna fond förskotterade medel återbetalats eller komme att återbetalas, finge av kommissionen användas till fullföljande av den verksamhet, som av kommissionen i övrigt bedrevs. Följande siffror vore ägnade att belysa ifrågakvarande spörsmål.

Sammanlagt hade från väglånefondens tillkomst utlämnats 18 lån å sammanlagt 1,376,289 kronor. Härutöver hade ytterligare några lån beviljats, vilka sedermera dock icke utnyttjats. Kommissionens fordran för utlämnade lån jämte upplupen ränta belöpte sig för närvarande till 168,991 kronor. Dessutom hade under detta år beviljats tvenne lån å sammanlagt 96,000 kronor, varav åtminstone 60,000 kronor torde bli tagna i anspråk. Under förberedande behandling låge härjämte två ansökningar om lån å sammanlagt närmare 200,000 kronor, och det förväntades, att ytterligare låneframställningar till avsevärda belopp skulle inkomma under budgetårets lopp. Om här anförda siffror jämfördes med dem, som meddelades i kommissionens skrivelse den 11 mars 1924, nämligen att den ditintills utbetalade lånesumman uppgått till 933,695 kronor, framginge härav, att lånefonden under tiden efter 1924 blivit i jämförelsevis liten utsträckning anlitad och först i år ånyo mera uppmärksamats. Den förut ringa lånefrekvensen syntes sannolikt kunna tillskrivas den omständigheten, att kommissionen vid utlämnandet av lånen betingat sig ränta och endast i undantagsfall, beträffande vägdistrict och kommuner med besvärande ekonomisk ställning eller stor arbetslöshet, och under kortare tid medgivit befrielse från räntas erläggande, respektive nedsättning av densamma.

Sålunda utgjorde räntesatsen under tidigare år 5 %, vilken senare nedsatts till 4.5 %. För närvarande tillämpades en räntesats av 4 %.

Då kommissionen ville så långt det vore möjligt söka medverka till att arbetsföretag komme till stånd å den öppna arbetsmarknaden genom lämnande av lån, och då, såsom antyddes, ökade låneanspråk vore att emotse, syntes det

kommissionen lämpligt, att väglånefonden nu helt avdelades från disponibla medel och redovisades separat.

I berörda, den 18 mars 1931 ingivna skrivelse har kommissionen framlagt förslag till *finansplan för budgetåret 1931/1932*. Detta förslag är av följande utseende.

	Kronor		Kronor
Beräknade utgifter	8,500,000	Fordringar hos kommuner, vägstyrelser m. fl. för ut- förda arbeten m. m., beräk- nade till	650,000
Vid budgetårsskiftet beräk- nat rörelsekapital	1,250,000	Inventarier	600,000
Medelsreserv	1,500,000	Lån ur väglånefonden, be- räknade till	500,000
Väglånefonden	1,000,000	Brist att täckas genom ny- anvisning	10,500,000
		<hr/>	
	Summa kronor 12,250,000		Summa kronor 12,250,000

Under hänvisning till vad sålunda anförts har statens arbetslöshetskommission hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen utverka ett anslag å 10,500,000 kronor för upprätthållandet av arbetslöshetskommissionens verksamhet under budgetåret 1931/1932.

Av de här återgivna sifferuppgifterna framgår, att arbetslösheten i riket under de senaste månaderna beklagligtvis nått en mycket stor omfattning. Större krav än på länge ställas därför på det allmännas åtgärder till minskande av de menliga följderna av arbetslösheten. Den lämnade redogörelsen torde hava visat, att det nuvarande systemet under den gångna vintern visat den förmåga av elasticitet, som ansetts utgöra en av dess förtjänster. Av de förut återgivna sifferuppgifterna framgår nämligen, att arbetslöshetskommissionen varit i stånd att i takt med arbetslöshetens stegring öka antalet av i reservarbetena anställda eller eljest hjälpta arbetare, så att detta antal procentuellt hållit sig på ungefär samma nivå som under de senare åren, då arbetslösheten varit av betydligt mindre omfattning. Härvid är dock att märka, att hjälpen nu i icke oväsentlig utsträckning lämnats i form av kontantunderstöd. Såsom jag förut tillkännagivit, har detta under nuvarande förhållanden enligt min mening endast inneburit en riktig utveckling, i det att under särskilda förhållanden, såsom vid mera tillfällig ökning av arbetslösheten å viss ort, det för en tid kan vara lämpligt att lämna kontanta bidrag.

Såsom i det föregående erinrats, framhöll jag vid den preliminära behandlingen i statsverkspropositionen av föreliggande spörsmål, att man enligt min mening hade att räkna med att statens verksamhet till bekämpande av arbetslösheten komme att även under nästa budgetår bedrivas efter i huvudsak samma grunder som hittills. Någon anledning till ändring av denna uppfattning har sedermera icke förekommit; emellertid vill jag redan här omförmäla, att jag har för avsikt att senare i dag föreslå framläggande av proposition angående anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet.

*Departements-
chefen.*

I detta sammanhang må framhållas, att enligt min uppfattning frågan om statens åtgärder i anledning av arbetslösheten inom kort bör upptagas till en allsidig prövning, därvid bland annat det föreliggande sakkunnigbetänkandet angående arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reservarbeten bör bliva föremål för övervägande. Ytterligare material för ärendets behandling torde inom en nära framtid komma att föreligga i yttrande från socialstyrelsen i anledning av den styrelsen anbefallda kompletterande utredningen till nämnda betänkande samt i första delen av arbetslöshetsutredningens betänkande. Såsom redan nämnts, har jag vid behandlingen av den nu förevarande frågan haft del av korrektur till de största partierna av denna del ävensom en innehållsöversikt. Inom kort torde sagda del av sistnämnda betänkande föreligga i tryck.

I det föregående har jag berört *vissa av arbetslöshetskommissionen verkställda utredningar* rörande särskilda frågor, som sammanhånga med den under nuvarande former bedrivna verksamheten för arbetslöshetens bekämpande. Jag redogjorde därvid bland annat i korthet för ett av kommissionen den 16 april 1930 avgivet utlåtande och framhöll då, att i detta utlåtande redogjorts för en del av representanter för landssekreteriatet och vissa fackförbund framställda yrkanden. I samband därmed framhöll jag, att vissa av dessa yrkanden vore av sådan natur, att bifall till desamma skulle innebära omläggning av nuvarande system, medan åter andra skulle kunna bifallas utan att därigenom systemet rubbades. Beträffande vissa av dessa sist avsedda yrkanden hade också, framhöll jag vidare, de i yrkandena framställda önskemålen genom åtgöranden från kommissionens sida redan blivit uppfyllda, under det att på andra punkter frågan ännu vore oavgjord. Som jag nyss yttrade, är det min avsikt att inom kort till en allsidig prövning upptaga frågan om statens åtgärder i anledning av arbetslösheten. Med hänsyn till sålunda angivna förhållanden synes mig anledning saknas att i förevarande sammanhang närmare ingå på de spörsmål, som diskuteras i kommissionens nyssnämnda utlåtande.

Vad vidare angår arbetslöshetskommissionens förslag om *särskild understödsverksamhet för vissa arbetslösa sjömän*, vill jag framhålla, att jag för min del finner en sådan understödsverksamhet böra under nu rådande, för sjömännen särskilt bekymmersamma förhållanden komma till stånd. Hinder torde därvid icke böra möta att under de förutsättningar kommissionen angivit statsbidrag utgår jämväl till understöd åt arbetslösa sjömän, vilka frivilligt lämnat sin senaste anställning. Vad angår förhöjt statsbidrag för ifrågavarande verksamhet vill jag framhålla, att sådan förhöjning synes mig stå i överensstämmelse med billighetens krav. Det måste nämligen anses rimligt, att kommun, som anordnar en av särskilda skäl påkallad understödsverksamhet för personer, vilka ej äro mantalsskrivna inom densamma, påyrkar, att staten bidrager med högre belopp än i vanliga fall. Med hänsyn till de särskilda förhållandena och då tiden för understödsverksamhetens bedrivande tills vidare torde böra begränsas till den 30 april detta år, synes det vara lämpligt, att kommissionen tillerkännes rätt att i varje särskilt fall bestämma det

förhöjda statsbidragets storlek, dock att detsamma ej får överstiga 75 % av understödet. Beslut i nu berörda avseenden torde emellertid icke böra fattas i förevarande sammanhang, utan torde jag senare i dag få underställa Kungl. Maj:t spörsmålet till avgörande.

Vad angår den i det föregående berörda framställningen angående *skogs- och flottledsarbetare* samt *lantarbetare* torde densamma med hänsyn till vad arbetslöshetskommissionen anfört därom att dylika arbetare kommit i åtnjutande av kontantunderstöd eller hänvisats till reservarbeten icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Jag vill i samband härmed framhålla, att motsvarande spörsmål motionsvis underställts årets riksdag.

Beträffande den del av förevarande spörsmål, som avser *ungdomsarbetslösheten*, är det tydligt, att denna arbetslöshet för närvarande är mycket omfattande. Tidigare hysta förhoppningar att bättre förhållanden småningom skulle inträda på detta område hava alltså hittills icke blivit infriade. Givet är, att ungdomsarbetslösheten av flera olika skäl utgör ett mycket allvarligt problem, som i särskild grad påkallar statsmakternas uppmärksamhet.

I fråga om sådan ungdom, som icke fyllt 18 år, torde det därvidlag framför allt gälla att åvägabringa förbättrad vägledning åt de unga vid deras *yrkesval*. Sådan vägledning torde kunna lämnas genom skolan, men även genom arbetsförmedlingen. I sistberörda hänseende vill jag framhålla att, sedan riksdagen i år upphävt maximeringen av det bidrag från det allmänna arbetsförmedlingsanslaget, som får utgå till bestridande av kostnaderna för särskilda anordningar för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom, möjligheterna till effektiv vägledning torde hava ökats. Det är att hoppas, att dessa möjligheter utan dröjsmål skola utnyttjas.

Beträffande arbetslös ungdom, som befinner sig i åldern över 18 år, böra enligt min uppfattning det allmännas strävanden närmast gå ut på att sådana unga under sin nödtvungna ledighet erhålla en sysselsättning, som kan bliva av betydelse för deras försörjningsmöjligheter i framtiden. Nuvarande avtalsförhållanden på arbetsmarknaden torde nämligen göra det oundvikligt, att arbetsknappheten i stor utsträckning går ut över denna ungdom, som i avlöningshänseende i stor omfattning likställes med fullt yrkesskicklig vuxen arbetskraft men ej äger samma arbetskapacitet. Vad då angår arbetslöshetstidens utnyttjande som utbildningstid, kan det icke ifrågakomma att här ingå på de väckta spörsmålen, huruvida nuvarande stipendiebelopp vid folkhögskolor, lantmannaskolor samt kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning böra höjas. Jag vill emellertid erinra om att dessa spörsmål motionsvis underställts innevarande riksdag men ännu icke föranlett något beslut. Skulle riksdagens beslut icke komma att innebära ökade möjligheter i utbildningshänseende för arbetslös ungdom, är jag för min del beredd att verka för att saken lages upp från annan utgångspunkt nästa år.

Vad som för närvarande torde kunna åtgöras, synes vara *dels* försök att förmå kommunerna att med bistånd från arbetslöshetskommissionen i ökad omfattning bedriva kursverksamhet för arbetslös ungdom, *dels* ock undersökning

av möjligheterna att inom reservarbetenas ram anordna för ungdom och dess utbildning mera lämpade arbeten än de sedvanliga. I intetdera hänseendet påkallas emellertid ändrade direktiv eller eljest beslut från riksdagens sida. För min del skall jag låta mig angeläget vara att i samråd med arbetslöshetskommissionen söka befrämja saken.

I vad medicinalstyrelsen i förevarande sammanhang anfört angående *kuratorverksamhet* som förbindelselänk mellan sjukhus och arbetsförmedlingarna kan jag i allt väsentligt instämma.

Vad härefter angår frågan om *storleken av det anslagsbelopp, som* med nu angivna utgångspunkter i fråga om åtgärder till arbetslöshetens bekämpande *erfordras för nästa budgetår*, anförde jag redan i statsverkspropositionen, att i en tid av stigande arbetslöshet, sådan som den nuvarande, det naturligen vore alldeles nödvändigt, att arbetslöshetskommissionens verksamhet kunde fortgå i all önskvärd och ur olika synpunkter lämplig omfattning utan att hindras av begränsad medelstillgång. Såväl i fråga om reservarbeten som beträffande lämnande av kontantunderstöd och hjälp i andra former bör kommissionen hava möjlighet att lämna allt det bistånd, som med hänsyn till tillgången på arbetsmöjligheter och andra omständigheter finnes skäligt. Därvidlag vill jag tillägga, att för den händelse den nuvarande stora arbetslösheten skulle komma att utsträckas över en period av avsevärd längd, det måste vara önskvärt, att procenttalet av dem, som erhålla bistånd från kommissionen eller på annat sätt, kan ökas utöver den under de senare åren sedvanliga siffran. En dylik utvidgning av verksamheten kommer tydligen i sin tur att medföra ökade kostnader.

Från dessa utgångspunkter finner jag det icke tillrådligt att uppskatta summan av utgifterna under nästa budgetår till lägre belopp än det belopp av 8.5 miljoner kronor, varmed arbetslöshetskommissionen räknat. Beräkningen är uppgjord på sedvanligt sätt på grundval av den senaste tidens erfarenheter, och då man tyvärr icke vågar bestämt räkna med någon avsevärdare förbättring på arbetsmarknaden, torde — i belysning tillika av vad jag nyss anfört rörande önskvärdheten av hjälp åt ett procentuellt ökat antal arbetslösa — beloppet snarast få anses beräknat i underkant; dock synes tillräcklig anledning till höjning av detsamma icke föreligga. I likhet med kommissionen har jag vid ifrågavarande uppskattning räknat med att det belopp, som för nästa budgetår kan bli erforderligt i händelse farleden Ramsvikskilen—Ålstenshamn kommer till utförande, skall rymmas inom den av kommissionen beräknade medelsåtgången.

Arbetslöshetskommissionen har emellertid ansett, att ytterligare 2 miljoner kronor skulle behöva anvisas. Medan för närvarande räknats med omkring 1.5 miljoner kronor till täckande dels av inventarier och utestående fordringar, dels av medelsreserv, motsvarande behovet av likvida tillgångar, och dels av den så kallade väglånefonden, beräknar kommissionen nämligen nu på grund av rörelsens förväntade utvidgning och med hänsyn till att någon reservation icke förutses komma att finnas å innevarande budgetårs anslag, att förutom det belopp, som svarar mot inventarier och fordringar m. m., bör beräk-

nas en summa av 1.5 miljoner kronor till verklig medelsreserv. Därjämte borde väglånefonden — 1,000,000 kronor — helt avskiljas från disponibla medel och redovisas separat. Då vid detta budgetårs utgång beräknats vara utlämnade lån ur väglånefonden till sammanlagt 500,000 kronor, skulle ytterligare 500,000 kronor erfordras till fonden.

Mot arbetslöshetskommissionens sålunda gjorda beräkningar har jag icke annan erinran att framställa, än att det knappast synes erforderligt, att, i motsats mot vad som tidigare ägt rum, belasta budgeten med ett så stort belopp som 1.5 miljoner kronor till verklig *medelsreserv*. Därest sådan reserv — som här är avsett — allenast omfattar det belopp, som behöves för att finnas tillgängligt i likvida tillgångar, torde, såvitt nu kan bedömas, en nedsättning till 1 miljon kronor utan olägenhet kunna ske.

Med denna begränsning skulle det erforderliga anslaget kunna bestämmas till (8.5 + 1.5) 10 miljoner kronor, ett belopp, som ändock med icke mindre än 3 miljoner kronor överstiger det av mig i statsverkspropositionen — i anslutning till framställning från arbetslöshetskommissionen — preliminärt beräknade beloppet. Anledningen till beloppets ökning är uppenbarligen, att arbetslösheten antagit dimensioner, som ännu vid statsverkspropositionens framläggande icke ansågos behöva tagas i beräkning.

Vad särskilt angår den så kallade *väglånefonden* vill jag framhålla att, såsom redan förut antytts, med densamma avses att underlätta vägbyggnader i fria marknaden genom lån. Härigenom möjliggöres, att dessa vägbyggnader komma till utförande tidigare än statsbidrag ur vederbörligt anslag kunna erhållas. I sin ordning bidraga dessa vägbyggnadsarbeten — vid vilka utgå avtalsenliga löner — till arbetslöshetens motverkande. Denna verksamhetsform, som under flera år prövats, synes mig ändamålsenlig, och jag förutsätter därför, att låneverksamheten skall kunna även i framtiden få bedrivas. Arbetslöshetskommissionen har nu hemställt, att väglånefonden skulle helt avdelas från disponibla medel och redovisas separat. Då man synes hava att räkna med att förevarande låneverksamhet kommer att bliva av stadigvarande beskaffenhet, torde skäl föreligga att bifalla kommissionens nyssnämnda hemställan. Om riksdagen ej framställer erinran häremot, torde jag få underställa sistberörda fråga Kungl. Maj:ts prövning, sedan riksdagen fattat beslut i anslagsfrågan.

Enligt vad jag inhämtat av chefen för finansdepartementet, kommer denne att senare under riksdagens lopp framlägga förslag rörande sättet för anskaffande av medel till täckande av den nu beräknade merkostnaden.

Under åberopande av vad jag sålunda i skilda hänseenden anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret
1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag
av kronor 10,000,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga medlemmar biträdde hemställdan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

B. Spångberg.